Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Vastine

21.02.2019

Maahanmuutto-osasto
Johtava asiantuntija Tuuli Tuunanen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ MAAHANMUUTTOHALLINNOSSA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 224/2018 vp)

Vastinepyyntö

Hallintovaliokunta on toimittanut sisäministeriölle otsikkoasiaan liittyvissä asiantuntijakuulemisissa saadut lausunnot ja pyytänyt ministeriöltä vastinetta niiden johdosta. Vastineessa on huomioitu perustuslakivaliokunnan esityksestä antamassa lausunnossa (PeVL 62/2018 vp) esittämät huomiot. Perustuslakivaliokunnan mukaan 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä vain, jos valiokunnan yhteisrekisterinpitäjyydestä ja 20 §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Sisäministeriö toteaa lausuntojen johdosta kunnioittavasti seuraavaa:

Esityksen 1. lakiehdotusta (Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki) koskevat huomiot

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön (1 ja 2 §)

Perustuslakivaliokunnan mukaan sovellettavan lainsäädännön kokonaisuutta ei voi luonnehtia selkeäksi ja ymmärrettäväksi, vaikka nyt arvioitavan sääntelyn rakenteessa onkin pyritty selkeyteen ja yksinkertaisuuteen. Sovellettavana olevien EU- ja kansallisten säädösten väliset suhteet muodostuvat osittain päällekkäisiksi ja osittain toisistaan erotettaviksi. Vaikka valiokunnan mielestä on selvää, että varsin merkittävä osa sääntelyn monimutkaisuudesta palautuu EU-oikeuden ja sen tietosuojasääntelyn rajoitettuun ja eriytettyyn soveltamisalaan, on hallintovaliokunnan syytä selvittää keinoja sääntelyn soveltamisalasäännösten selkeyttämiseen.

Sisäministeriön vastaus: Unionin tietosuojalainsäädäntö sekä kansalliset yleis- ja erityislait muodostavat monikerroksisen ja siten melko monimutkaisen sääntelykokonaisuuden. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiehdotuksen keskeisenä tavoitteena on - vallitsevat rakenteet huomioiden - henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelykokonaisuuden selkeyttäminen sekä lainsoveltajan että rekisteröidyn oikeuksien turvaamisen näkökulmasta. Tähän pyritään ehdottamalla maahanmuut-

tohallinnossa merkityksellisen henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn keskittämistä yhteen henkilötietolakiin, joka on mahdollisimman yleistajuinen, selkeä ja ymmärrettävä. Maahanmuuttohallinnon alaan kuuluvien henkilötietojen käsittelyn keskittäminen on perusteltua erityisesti siksi, että henkilötietojen käsittelytarpeet liittyvät erittäin läheisesti toisiinsa muodostaen yhtenäisen kokonaisuuden. Keskittäminen edistää henkilötietojen käsittelyn tavoitetta eli erityisesti rekisteröidyn etujen ja oikeuksien toteutumista parantaessaan rekisteröidyn mahdollisuutta hahmottaa henkilötietojensa käsittelyn tarkoitukset ja tunnistaa rekisterinpitäjät. Tämä mahdollistaa rekisteröidyn oikeuksien kattavamman käyttämisen. Keskittäminen palvelee myös maahanmuuttohallinnon toimintaa luodessaan yhdenmukaiset säännökset henkilötietojen käsittelylle. Selkeyttämisen tavoitetta on toteutettu tietosuoja-asetuksen ja perustuslakivaliokunnan edellyttämällä riskiperustaisella sääntelytavalla, jossa sääntely ehdotetaan kohdennettavaksi uhkien ja riskien perusteella tarkempaa sääntelyä edellyttäviin tilanteisiin, kuten erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluviin henkilötietoihin. Samalla sääntelyä ehdotetaan purettavaksi kaikissa niissä tilanteissa, joissa yksityiskohtainen sääntely ei ole välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi. Sääntelyn tulee kuitenkin tällöinkin täyttää perusoikeuksien rajoitusedellytykset, kuten oikeasuhtaisuuden sekä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

Osa ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla toimivista viranomaisista soveltaisi myös muuta henkilötietolakia silloin, kun ne eivät toimi maahanmuuttolainsäädännön nojalla vaan ydintehtäviensä toteuttamiseksi. Tällöin esimerkiksi poliisi soveltaisi lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (HE 242/2018 vp), Rajavartiolaitos lakia henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (HE 241/2018 vp) ja työ- ja elinkeinotoimistot julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 13 lukua. Henkilötietojen käsittelyn sääntely on pyritty jakamaan tarkoituksenmukaisesti eri henkilötietolakien soveltamisalojen välillä soveltamisalojen päällekkäisyyttä välttäen.

Oikeusministeriö on esittänyt lausunnossaan, että kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvä henkilötietojen käsittelyn sääntely tulisi irrottaa muiden viranomaisten tietojen käsittelystä, jotta voidaan parantaa sääntelyn läpinäkyvyyttä ja selkeyttä sitomalla sääntely vain tietosuoja-asetuksen alaan.

Sisäministeriön vastaus: Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla käsiteltävillä tiedoilla on keskeinen merkitys kansallisen turvallisuuden suojaamisessa. Valtion toimivaltaan kuuluu estää sellaisten muiden maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden maahantulo, joiden voidaan katsoa vaarantavan kansallista turvallisuutta. Suojelupoliisi käyttää voimassa olevan ulkomaalaisrekisterilain mukaisesti kerättyjä tietoja paitsi päivittäisessä toiminnassa, myös antaessaan poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 8 §:n mukaisesti viranomaisille sellaisia ohjeita, neuvoja ja tietoja, jotka ovat tarpeen valtion turvallisuuden ylläpitämiseksi ja siihen kohdistuvien loukkausten estämiseksi. Näitä ovat esimerkiksi lausunnot kansalaisuus- ja maahantulolupa-asioissa. Kansallisen

turvallisuuden suojaamisen sisällyttäminen voimassa olevan lain tapaan tietojen käsittelyn alkuperäisenä käyttötarkoituksena on välttämätöntä.

Oikeusministeriö on lausunut, että 2 §:ssä sääntely on kiinnitetty samanaikaisesti sekä yleisen tietosuoja-asetuksen että (rikosasioiden tietosuojalain kautta) rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan. Rekisteröityjen oikeuksien toteutumisen kannalta on olennaista, että laista ilmenee selkeästi, kumman yleislain perusteella rekisterinpitäjän velvoitteet ja rekisteröidyn oikeudet määräytyvät.

Sisäministeriön vastaus: Yleislakien soveltamisala on kuvattu lakiehdotuksen 2 §:ssä tietosuojan yleislainsäädännön mahdollistamalla tarkkuudella. Yleisen tietosuoja-asetuksen sovellettavuus määräytyy sisäministeriön käsityksen mukaan suoraan asetuksen nojalla ilman, että asetuksen soveltamisalaa voitaisiin rajoittaa tai selittää kansallisella sääntelyllä. Tästä syystä 2 §:ään sisältyy vain informatiivinen viittaus tietosuoja-asetukseen ja sitä täydentävään tietosuojalakiin.

Tämän lisäksi pykälässä säädettäisiin, milloin ehdotettavan lain soveltamisalalla toimivaltaa luovan lainsäädännön mukaisten tehtävien suorittamiseksi tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018, jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki). Rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluisi henkilötietojen käsittely ehdotettavan lain 1 §:n 6 kohdassa säädetyssä tarkoituksessa: rikosasioiden tietosuojalakia sovellettaisiin vain sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka tapahtuu kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksessa. Kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksessa tapahtuvassa henkilötietojen käsittelyssä rekisterinpitäjän velvoitteet ja rekisteröidyn oikeudet määräytyisivät rikosasioiden tietosuojalain nojalla.

Henkilötietojen käsittely kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksessa kytkee ehdotetun maahanmuuttohallinnon henkilötietolain rikosasioiden tietosuojalakiin. Maahanmuutto sen sijaan ei tietosuojadirektiivin mukaisesti kuulu rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan. Rikosasioiden tietosuojalaissa toimivaltaisia viranomaisia ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain näkökulmasta ovat poliisiviranomaiset sekä Rajavartiolaitos, joiden toteuttamaan henkilötietojen käsittelyyn kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksessa rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan. Esimerkiksi Maahanmuuttovirasto ei ole rikosasioiden tietosuojalakia soveltava turvallisuusviranomainen. Sääntely on pääosin sidottu tietosuoja-asetuksen alaan mutta kytkeytyy rikosasioiden tietosuojalakiin vain selkeän, vähäisen ja tarkasti määritellyn käsittelytarkoituksen kautta, joka koskee vain poliisia ja Rajavartiolaitosta.

Maahanmuuttovirasto huomauttaa lausunnossaan, että edustajatoiminnan ohjaamista tulisi tarkastella kokonaisuutena niin, että myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain perusteella määrätyn edustajan ohjaus, suunnittelu ja valvonta tulisi säänneltyä. **Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus** toteaa lausunnossaan,

että myös sillä tulee olla oikeus edustajatoiminnan ohjaukseen, neuvontaan ja valvontaan oleskeluluvan saamisen jälkeen.

Sisäministeriön vastaus: Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalaan on ehdotettu kuuluvaksi ilman huoltajaa olevan lapsen edustajatoiminta osana vastaanottotoimintaa sekä näiden ohjaus, suunnittelu ja valvonta. Valmistelussa on arvioitu mahdollisuutta sisällyttää lain soveltamisalaan myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain perusteella määrätyn edustajan ohjaus, suunnittelu ja valvonta. Tähän ratkaisuun ei kuitenkaan päädytty, koska kotoutuminen kuuluu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja toiselle hallinnonalalle kuuluvan asiakokonaisuuden sääntely nyt ehdotettavassa laissa edellyttäisi sisäministeriön arvion mukaan laajempaa periaatteellista arviointia ja tarkempaa valmistelua myös poikkihallinnollisesti esimerkiksi resurssinäkökulmasta. Ehdotukseen on kuitenkin tarkoituksenmukaisuussyistä otettu mukaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalle niin ikään kuuluva kuntaan ohjaamisen tarkoituksessa tapahtuva henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely, koska se liittyy hyvin läheisesti maahanmuuttohallinnon ydinprosesseihin. Suurin osa kuntaan ohjaamisen kannalta merkittävistä tiedoista tallennetaan jo nykyään UMA-järjestelmään ja samalla kuntaanosoittamista koskevien kaikkien henkilötietojen käsittelyn keskittäminen UMA-järjestelmään on vireillä. Vaikka tietojen tallentaminen tiettyyn järjestelmään ei ehdotettavan lain soveltamisalan näkökulmasta ole merkityksellistä, samassa järjestelmässä oleviin tietoihin sovellettava yhtenäinen säädöspohja edistää lain tavoitteiden toteutumista.

Perustuslakivaliokunta tuo esiin, että lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin 2 kohta sisältää viittauksen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin. Perustuslakivaliokunta huomauttaa, että yleislakina sovellettavaksi tulevan, perustuslakivaliokunnan nimenomaisella myötävaikutuksella tältä osin (PeVL 14/2018 vp, s. 15—16, PeVL 26/2018 vp, s. 7) säädetyn tietosuojalain 28 §:n ja vastaavasti rikosasioiden tietosuojalain 2 §:n mukaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään. Valiokunta pitää perustuslain 12 §:n 2 momentista johtuvista syistä välttämättömänä, että sääntelyn sanamuoto yhtenäistetään näiden yleislakien kanssa. Tämä on tärkeää myös virheellisten vastakohtaispäätelmien välttämiseksi.

Sisäministeriön vastaus: Perustuslakivaliokunnan lausunto huomioiden sisäministeriö ehdottaa, että ehdotetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohtaa täsmennetään esitetyllä tavalla huomioiden kuitenkin tarve viitata ainakin toistaiseksi julkisuuslain sisältämään salassapitoa koskevaan sääntelyyn.

Näin ollen ehdotetun 2 §:n 2 momentin 2 kohta kuuluisi seuraavasti:

Jollei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan:
——————————————————————————

2) oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sekä henkilötietojen salassapitoon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään.

Ehdotetun muotoilun johdosta, jossa julkisuuslain (621/1999) sijaan viitataan siihen mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään, tulee lain 12 §:ään tehdä tarvittava lisäys julkisuuslain lainnumeron osalta.

Näin ollen ehdotetun 12 §:n 1 momentti kuuluisi seuraavasti:

Maahanmuuttovirastolla, vastaanotto- ja järjestelykeskuksilla ja säilöönottoyksiköillä on niille 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan sekä elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksella ja työ- ja elinkeinotoimistolla niille 1 §:n 1 momentin 1 kohdan käsittelytarkoitusten mukaisten tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta välttämättömiä tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:n mukaisilta tahoilta.

Yhteisrekisterinpitäjyys (3 §)

Perustuslakivaliokunnan mukaan perustettavaksi ehdotettava poikkeuksellisen laaja yhteisrekisterinpitäjyys vaikuttaa koskevan käyttötarkoitukseltaan varsin erilaisia tietoja, joiden yhteinen tekijä on ainoastaan maahanmuuttoon tavalla tai toisella liittyminen. Valiokunnan mielestä sääntelyratkaisu, jossa kaikki mainitut viranomaiset järjestelmien ylläpitäjien lisäksi on määritelty rekisterinpitäjiksi sen sijaan, että niiden tarpeellinen tiedonsaanti olisi varmistettu esimerkiksi tiedon luovutusta ja saamisoikeuksia koskevalla sääntelyllä, poikkeaa tavanomaisesta. Perustuslakivaliokunnan mukaan lakiehdotuksessa säädettyjen rekisterinpitoon liittyvien vastuiden perusteella yhteisrekisterinpitäjyyden merkitys jää muiden viranomaisten kuin järjestelmän ylläpitäjien osalta avoimeksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan hallintovaliokunnan on syytä tarkastella sääntelymallin tarkoituksenmukaisuutta ja yhteensopivuutta tietosuoja-asetuksen sääntelyn kanssa.

Yhteisrekisterinpitäjyyden tarkoituksenmukaisuus
Sisäministeriön vastaus: Ehdotettavassa sääntelyssä huomioidaan maahanmuuttohallinnon henkilötietojen käsittelyä koskeva erityispiirre eli usean viranomaisen toimiminen maahanmuuttohallinnon alalla. Maahanmuuttohallinnossa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn sääntelyn keskittämistä yhteen henkilötietolakiin on viranomaisten moninaisuus huomioiden pidetty esityksessä annetuissa lausunnoissa lähtökohdiltaan kannatettavana ja tavoitteiltaan oikeana. Keskittämisen on todettu esimerkiksi edistävän rekisteröidyn mahdollisuutta ymmärtää henkilötietojensa käsittelyn tarkoitukset ja tunnistaa rekisterinpitäjät paremmin kuin nykyinen malli, jossa henkilötietojen käsittelysäännökset jakautuvat useisiin lakeihin niin, että osa sääntelystä on henkilötietolaeissa ja osa sektorikohtaisissa toimivaltaa luovissa erityissäädöksissä. Valinta myös toteuttaa tavoitetta selkeyttää sääntelyä yhdenmukaistamalla käsittelysäännöksiä. Ehdotettua maahanmuuttohallinnon henkilötieto-

lakia soveltaisivat siten useat eri viranomaiset kaikissa niissä tilanteissa, joissa ne käsittelevät henkilötietoja lain soveltamisalan piirissä. Tällaisia viranomaisia ovat Maahanmuuttovirasto, poliisihallitus, suojelupoliisi, Rajavartiolaitos, ulkoasiainhallinto, vastaanotto- ja järjestely keskukset, säilöönottoyksiköt, työ- ja elinkeinotoimistot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Näillä viranomaisilla on toimivaltaa luovan lainsäädäntönsä mukaista toimivaltaa maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla, jossa ne käsittelevät henkilötietoja omiin itsenäisiin tarkoituksiinsa harkintavaltaa käyttäen (LIITE 1, johon on koottu kunkin viranomaisen lakisääteiset tehtävät ehdotettavan henkilötietolain soveltamisalalla). Lain laaja soveltamisala edellyttää kaikkien samalla soveltamisalalla toimivien viranomaisten roolien määrittämistä.

Tiettyjen henkilötietojen käsittelytarkoitusten rajaaminen maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalan ulkopuolelle mahdollistaisi sen, ettei saman lain piirissä toimisi yhdessä useita viranomaisia, jolloin näiden rekisterinpitäjyys ei realisoituisi nyt ehdotettavan lain nojalla. Tällöin tiedot voisivat liikkua eri henkilötietolakien nojalla henkilötietoja käsittelevien viranomaisten välillä tiedonluovutusta ja tiedonsaamisoikeuksia koskevalla sääntelyllä perustuslakivaliokunnankin toteamalla tavalla. Voimassaolevan sääntelyn sirpaleisuuden aiheuttamien haasteiden johdosta esityksen keskeiseksi lähtökohdaksi on, edellä mainituin perustein, kuitenkin valittu juuri maahanmuuttohallintoa koskevan henkilötietosääntelyn keskittäminen yhteen lakiin. Keskittämisellä saavutettavat hyödyt on arvioitu painavammiksi kuin se, että yhteisrekisterinpitäjyys tulee sovittaa yhteen viranomaisten erillisyysperiaatteen kanssa. Lähes kaikki lausunnonantajat ovat pitäneet sääntelyn keskittämistä yhteen lakiin perusteltuna.

Yhteisrekisterinpitäjyyden tietosuoja-asetuksenmukaisuus
Sisäministeriön vastaus: Tietosuoja-asetuksen 26 artiklan mukaan jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ne ovat yhteisrekisterinpitäjiä. Kansallisessa lainsäädännössä viranomaisten erillisyysperiaate huomioiden tällainen ajattelutapa on uusi ja tältä osin oikeustila on vakiintumaton. Osaltaan asia kiteytyy rekisterinpitäjän käsitteen tulkinnan täsmentymättömyyteen sekä kansallisessa että unionin oikeudessa. Rekisterinpitäjä määriteltiin jo tietosuojadirektiivin (95/46/EY) 2 artiklan d alakohdassa ja määritelmä omaksuttiin tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 alakohdassa. EU:n tietosuojatyöryhmä on ottanut kantaa rekisterinpitäjän, henkilötietojen käsittelijän ja yhteisrekisterinpitäjän määritelmiin lausunnossaan 1/2010. Unionin tuomioistuin on nojannut rekisterinpitäjän käsitettä määritellessään tietosuojatyöryhmän edellä mainittuun lausuntoon.

Unionin tuomioistuin totesi jo Google-tapauksen yhteydessä, että tietosuojadirektiivin 95/46/EY 2 artiklan d alakohdan rekisterinpitäjää koskevan säännöksen tavoitteena on varmistaa rekisteröityjen tehokas ja kattava suojelu määrittelemällä rekisterinpitäjän käsite laajasti. (C-131/12, Google, 13.5.2014, kohta 34).

Unionin tuomioistuimen mukaan rekisterinpitäjän käsitteellä ei välttämättä viitata yhteen ainoaan elimeen ja se voi koskea useita toimijoita, jotka osallistuvat mainittuun käsittelyyn, jolloin kuhunkin niistä sovelletaan tietosuojan alalla sovellettavia säännöksiä. (C-210/16, Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (Facebook), 5.6.2018, kohta 29 ja C-25/17, Jehovan todistajat, 10.7.2018, kohta 65). Koska kyseisen säännöksen tavoitteena on varmistaa rekisteröityjen tehokas ja kattava suojelu määrittelemällä rekisterinpitäjän käsite laajasti, yhteisvastuu ei välttämättä merkitse henkilötietojen käsittelyyn osallistuvien eri toimijoiden samanlaista vastuuta. Kyseiset toimijat voivat päinvastoin osallistua henkilötietojen käsittelyyn eri vaiheissa ja eriasteisesti, joten niiden vastuun taso on arvioitava ottaen huomioon kaikki kyseisessä tapauksessa merkitykselliset seikat (C-210/16, Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (Facebook), 5.6.2018, kohdat 28 ja 43 sekä C-25/17, Jehovan todistajat, 10.7.2018, kohta 66). Säännöksessä ei myöskään edellytetä, että silloin kun useampi toimija vastaa yhdessä samasta henkilötietojen käsittelystä, kaikilla niistä on pääsy kyseisiin henkilötietoihin. (C-210/16, Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (Facebook), 5.6.2018, kohta 38).

Tietosuojatyöryhmän antaman lausunnon 1/2010 mukaan ”pluralistisen vastuun mahdollisuuteen kuuluu yhä lukuisia tilanteita, joissa eri osapuolet toimivat rekisterinpitäjinä. Tämän yhteisvastuun arvioinnissa olisi otettava huomioon ’yksinkertaisen’ vastuun määrittäminen käyttäen aineellista ja toiminnallista lähestymistapaa ja keskittymällä siihen, onko tarkoituksen ja keinojen olennaisten osien määrittelijöinä ollut useampi osapuoli. Osapuolten osallistuminen tarkoituksen ja keinojen määrittelemiseen yhteisvastuun yhteydessä voi tapahtua eri muodoissa, eikä sen tarvitse olla tasapuolista”. Itse asiassa ”jos toimijoita on monia, niillä voi olla tiiviit suhteet (esimerkiksi kaikki tietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot voivat olla samat) tai löyhemmät suhteet (esimerkiksi niillä voi olla yhteiset tarkoitus ja keinot, tai vain osa niistä voi olla yhteistä). Tämän vuoksi typologian suuri vaihtelevuus yhteisvastuussa olisi otettava huomioon ja arvioitava siitä aiheutuvat oikeudelliset seuraukset. Olisi myös hyväksyttävä tietty joustavuus, jotta pystyttäisiin kattamaan tietojen käsittelyn nykytilanteen mutkikkuus”.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan, ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen, tietosuojatyöryhmän lausunnon ja unionin tuomioistuimen rekisterinpitäjälle ja yhteisrekisterinpitäjyydelle antaman määritelmän, ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla toimivaltaa luovan lainsäädännön nojalla toimivien viranomaisten tulee olla rekisterinpitäjiä ja näin ollen myös yhteisrekisterinpitäjiä, koska ne määrittävät yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan Maahanmuuttovirastoa ja ulkoasiainhallintoa ei voida määrittää ainoiksi rekisterinpitäjiksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla, koska tällöin muiden maahanmuuttohallinnon henkilötietoja käsittelevät viranomaiset toimisivat henkilötietojen käsittelijöinä, joita ne niiden lakisääteiset tehtävät ja niihin liittyvä vastuuasema huomioiden eivät sisäministeriön tulkinnan mukaan ole. Sisäministeriön näkemyksen mukaan Maahanmuuttovirastoa ja ulkoasiainhallintoa ei voida määrittää ainoiksi rekisterinpitäjiksi ilman, et-

tä samalla rajattaisiin voimakkaasti lain soveltamisalaa. Tämä ei myöskään edellä esitetyllä tavalla olisi tarkoituksenmukaista nykyisen hajanaisen sääntelyn keskittämisen tavoitteen näkökulmasta.

Rekisterinpitäjien määrittämisessä kyseessä olevassa tilanteessa ei ole kyse tarkoituksenmukaisuusharkinnasta vaan tietosuoja-asetuksen edellytysten täyttämisestä. Näin ollen ehdotettavassa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa säädettyyn yhteisrekisterinpitäjyyteen ei sisäministeriön näkemyksen mukaan liity kansallista liikkumavaraa. Tämä tietosuoja-asetuksen edellyttämä lähtökohta on sisäministeriön näkemyksen mukaan sovitettavissa yhteen kansallisen viranomaisten erillisyysperiaatteen kanssa jäljempänä esitettävällä tavalla.

Edellä on käsitelty yhteisrekisterinpitäjyyden tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta soveltamisalan vaikutusta viranomaisten rooleihin. Myös **Poliisihallitus** on todennut lausunnossaan, että laissa olisi mahdollista säätää tiedon saamisesta ja luovuttamisesta muuhun kuin rekisterinpitäjän tai käsittelijän rooliin perustuen. Poliisihallituksen mukaan näin on tehty myös eduskunnan käsiteltävänä olevassa poliisin henkilötietolaissa erityisesti Tullin ja Rajavartiolaitoksen osalta tilanteissa, joissa voimassa olevan lainsäädännön ja käytännön mukaisesti viranomaiset luovuttavat tietoja poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla ne poliisin järjestelmään.

Sisäministeriön vastaus: Rekisterinpitäjien välisistä vastuista yhden ja saman henkilötietolain soveltamisalalla ei sisäministeriön käsityksen mukaan ole tietosuoja-asetuksen näkökulmasta mahdollista säätää pelkästään tiedonluovutusta koskevin säännöksin, koska sääntelytapa jättää tiedonluovuttajia ja - vastaanottajia koskevat roolit ja vastuut epäselväksi. Aina, kun henkilötietoja käsitellään tietyn henkilötietolain, esimerkiksi ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalan piirissä, tietoa käsittelevän viranomaisen on tiedon liikkumistavasta riippumatta oltava tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla joko rekisterinpitäjä tai henkilötiedon käsittelijä. Poliisihallituksen esittämässä esimerkissä on kyse toimimisesta eri henkilötietosäädösten välillä, jolloin tieto liikkuu luontevasti tiedonluovutussäännöksin: viranomainen käsittelee henkilötietoja oman henkilötietolainsäädäntönsä nojalla ja luovuttaa ne toiselle viranomaiselle käsiteltäväksi tämän henkilötietolain nojalla. Tällöin kumpikaan viranomainen ei ole rekisterinpitäjä (tai henkilötietojen käsittelijä) toisen viranomaisen henkilötietolain nojalla. Nyt käsiteltävässä tilanteessa on kuitenkin kyse henkilötietojen käsittelystä yhden henkilötietolain eli maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla, jonka piirissä toimittaessa mikään viranomainen ei voi käsitellä henkilötietoja ilman tietosuoja-asetuksen edellyttämää roolia (rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä).

Yhteisrekisterinpitäjyyden perustuslainmukaisuus

Perustuslakivaliokunta on lausunut, että lakiehdotuksen yhteisrekisterinpitäjyyttä koskevan sääntelyn suhde 12 §:n sääntelyyn, viranomaisten tiedonsaantioikeuksien lakiperustaisuuteen, henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuuteen ja perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassa-

pitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä liittyvään vakiintuneeseen käytäntöön ei ole selvä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallintovaliokunnan on täsmennettävä sääntelyä olennaisesti. Tällaisen täsmennyksen tekeminen on edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriön näkemyksen mukaan perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämät huomiot liittyvät osaltaan rekisterinpitäjän ja yhteisrekisterinpitäjyyden käsitteiden vakiintumattomuuteen sekä tiedon liikkumiseen niin lain soveltamisalan sisällä kuin ulkopuolella. Sisäministeriön tulkinnan mukaan merkityksellistä on näin ollen 3 §:n suhde ainakin 1, 11 ja 12 §:ään. Sisäministeriö ehdottaa, että sääntelyä täsmennetään alla kohdissa A-C esitetyillä tavoilla. Sisäministeriön vastaukset muiden lausunnonantajien 11 ja 12 §:ään esittämiin yksittäisiin huomioihin käsitellään erikseen pykäläkohtaisessa numerojärjestyksessä jäljempänä.

A) Henkilötietojen käsittely alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (1 ja 3 §)
Perustuslakivaliokunta on esittänyt lausunnossaan huolensa myös siitä, että tiedot ovat siirrettävissä yhteisrekisterinpitäjiksi määriteltyjen viranomaisten välillä salassapitosäännösten estämättä, mikäli talletettuja arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja käsitellään myöhemmin samassa tarkoituksessa toisen yhteisrekisterinpitäjäksi määritellyn viranomaisen toimesta. Perustuslakivaliokunta muistuttaa, että maahanmuuttohallintoon yleislakina sovellettavan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain sääntely salassapidosta ja tietojen luovutukseen salassapidon estämättä perustuu viranomaisten erillisyyden periaatteelle. Viranomaiset ovat lakia sovellettaessa toisiinsa nähden itsenäisiä.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö on pyrkinyt säätämään ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 1 ja 3 §:ssä julkisuuslain 29 §:n edellyttämällä tavalla salassa pidettävien ja arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä, mukaan lukien tiedon liikkumisesta eri viranomaisten välillä ehdotettavan lain soveltamisalan sisällä. Sisäministeriö korostaa, että ehdotettavan lain 8 §:n rajoitusedellytykset tulevat aina sovellettavaksi, kun käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja. Sisäministeriö jakaa perustuslakivaliokunnan huolen siitä, että viranomaisten erillisyysperiaate huomioiden on välttämätöntä säätää täsmällisemmin lain tasolla tiedon liikkumisesta rekisterinpitäjien välillä silloinkin kun on kyse toisen rekisterinpitäjän keräämien tietojen käyttämisestä alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen toisen rekisterinpitäjän toimesta. Tämän takia sisäministeriö ehdottaa, että ehdotettavan lain 3 §:ään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa nimenomaisesti säädetään tiedon käsittelemisestä salassapitosäännösten estämättä alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa toisen rekisterinpitäjän toimesta. Muotoilu ilmentäisi kuitenkin myös eri käsittelytarkoitusten välisen tiedon ristiinkäytön kieltoa, koska tämä ei olisi käsittelyä alkuperäiseen tarkoitukseen. Tämän lisäksi momenttiin ehdotetaan sääntelyn kokonaisuuden selkeyttämiseksi otettavaksi viittaus säännökseen henkilötietojen käsittelemisestä muussa kuin alkuperäisessä käsittely-

tarkoituksessa. Tämä jälkimmäinen lisäys ei kuitenkaan sisäministeriön näkemyksen mukaan ole välttämätön.

Näin ollen ehdotetun 3 §:n uusi 4 momentti kuuluisi seuraavasti:

> *3 § Yhteisrekisterinpitäjät*
> ———————————————————————————
> *Kukin rekisterinpitäjä saa salassapitosäännösten estämättä käsitellä kunkin tämän lain 1 §:n 1 momentin 1 - 6 kohdassa säädetyn käsittelytarkoituksen sisällä toisen rekisterinpitäjän keräämiä henkilötietoja alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen toimivaltaa luovan lainsäädäntönsä mukaisesti. Henkilötietojen käsittelystä rekisterinpitäjien toimesta muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa säädetään tämän lain 11§:ssä.*

B) Henkilötietojen käsitteleminen muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa lain soveltamisalan piirissä (11 §)
Sisäministeriön vastaus: Tiedon käyttämisestä muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa on julkisuuslain 29 §:n mukaisesti säädetty lain tasolla ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:ssä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan, vaikka perustuslakivaliokunta ei lausunnossaan ole nimenomaisesti nostanut esiin henkilötietojen käsittelyä muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa, on tarpeellista korostaa viranomaisten erillisyyden periaatetta ja siitä seuraavaa tarvetta säätää salassapidon murtamisesta sisällyttämällä pykälään nimenomainen säännös henkilötiedon käsittelystä salassapidon estämättä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan on pidettävä tarkoituksenmukaisena kokonaisuuden selkeyttämiseksi täsmentää myös ehdotetun lain 11 §:n otsikkoa vastaamaan paremmin sen sisältöä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan tällainen täsmennys on tarpeen sääntelyn ymmärrettävyyden parantamiseksi. Näin ollen tiedon liikkumisesta niin alkuperäisessä kuin muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa säädetään ehdotettavan lain 1,3 ja 11 §:ssä.

Ehdotettavan lain 3 §:ään lisättäväksi ehdotettavasta 4 momentista seuraa myös tarve säätää erikseen henkilötietojen käsittelystä tämän lain soveltamisalan 1 §:n 1 ja 2 kohdan käsittelytarkoitusten välillä.

Näin ollen ehdotettu 11 § kuuluisi seuraavasti:

> *11 § Henkilötietojen käsittely muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa rekisterinpitäjien toimesta lain soveltamisalalla*
>
> *Rekisterinpitäjä saa salassapitosäännösten estämättä käsitellä tämän lain nojalla kerättyjä ja tallennettuja muita kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa, jos se on välttämätöntä rekisterinpitäjän lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi tai:*
> *1) tiedot ovat tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi;*

2) 1§:n 1 momentin 1 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen Maahanmuuttovirastolle 2 kohdan mukaisten tehtävien hoitamista varten;
3) 1§:n 1 momentin 2 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen Maahanmuuttovirastolle ja X:lle 1 kohdan mukaisten tehtävien hoitamista varten;
4) 1 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen Maahanmuuttovirastolle, poliisille, Rajavartiolaitokselle tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kansainvälistä suojelua hakeviin, tilapäistä suojelua saaviin tai ihmiskaupan uhreihin liittyvien tehtävien hoitamista taikka ulkomaalaisen Suomessa oleskelua tai maahantuloon liittyvien tehtävien hoitamista varten;
5) 1 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen Maahanmuuttovirastolle tai vastaanotto- tai järjestelykeskukselle 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisten tehtävien hoitamista varten;
6) 1 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen Maahanmuuttovirastolle, vastaanotto- ja järjestelykeskuksille, poliisille tai Rajavartiolaitokselle ulkomaalaisen Suomessa oleskeluun ja maasta poistamiseen, kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottoon tai ihmiskaupan uhrien auttamiseen liittyvien tehtävien hoitamista varten;
7) 1 §:n 1 momentin 1—3 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen Maahanmuuttovirastolle tai säilöönottoyksikölle 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisten tehtävien hoitamista varten;
8) 1 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen Maahanmuuttovirastolle maahanmuuttoon liittyvien tehtävien hoitamista varten; tai
9) 1 §:n 1 momentin 1—3 kohdan nojalla kerätyt tiedot ovat tarpeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle 1 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisten tehtävien hoitamista varten.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen 1 momentin 1—9 kohdassa säädetyissä tarkoituksissa vain, jos se on välttämätöntä viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi.
———————————————————————————

C) Henkilötietojen liikkuminen lain soveltamisalan ulkopuolella (12 §)
Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö pitää perusteltuna perustuslakivaliokunnan huomiota siitä, että ehdotettavan lain 3 ja 12 §:n suhdetta on selvennettävä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan on tuotava selkeämmin esiin rajanveto tiedon liikkumisesta lain soveltamisalan sisällä edellä esitetyllä tavalla ja tiedon liikkumisesta lain soveltamisalan ulkopuolella. Tätä rajanvetoa on syytä korostaa selkeyttämällä 11 ja 12 §:n otsikoita.

Sisäministeriö on lisäksi arvioinut ehdotettavan lain mukaisten rekisterinpitäjien tiedonsaantioikeuksia lain soveltamisalan ulkopuolisilta tahoilta. Perustuslakivaliokunnan lausunto huomioiden sisäministeriö ehdottaa, että lain 12 §:n 1 momenttiin lisätään ulkoasiainhallinnolle tiedonsaantioikeus ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalan ulkopuolelle jääviltä tahoilta. Ehdotettavassa 12 §:ssä säädettäisiin tiettyjen rekisterinpitäjien tiedonsaantioikeuksista. Kyseisen pykälän nojalla Maahanmuuttovirastolla, vastaanotto- ja järjestelykeskuksilla, säilöönottoyksiköillä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla sekä työ- ja elinkeinotoimistoilla on oikeus saada välttämättömiä tietoja ehdotetun 1 §:n tiettyjen käsittelytarkoitusten mukaisten tehtävien suorittamiseksi. Ulkoasiainhallinnolla olisi oikeus saada sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua koskevien asioiden käsittelyssä sekä niitä koskevassa päätöksenteossa ja valvonnassa. Selkeyden vuoksi pykälässä viitattaisiin 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisiin käsittelytarkoituksiin. Ulkoasiainhallinnolla olisi oikeus saada esimerkiksi oikeusrekisterikeskuksen pitämästä sakkorekisteristä sekä esitutkintaviranomaiselta välttämättömiä tietoja. Tiedot ovat välttämättömiä ulkoasiainhallinnon lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi.

Ehdotetussa 12 §:ssä ei säädettäisi Poliisihallituksen, suojelupoliisin tai Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeuksista. Sisäministeriön näkemyksen mukaan kokonaisuuden kannalta olisi perusteltua säätää myös näiden rekisterinpitäjien tiedonsaantioikeuksista maahanmuuttohallinnon henkilötietolain ulkopuolisilta tahoilta, mutta valmistelussa ei ole kuitenkaan tunnistettu, että näillä edellä mainituilla rekisterinpitäjillä olisi maahanmuuttohallinnon alalla tiedonsaantitarpeita muilta viranomaisilta kuin ehdotetun lain mukaisilta rekisterinpitäjiltä.

Näin ollen ehdotetun 12 §:n otsikko ja 1 momentti voisivat kuulua seuraavasti:

> *12§ Tiedonsaantioikeus lain soveltamisalan ulkopuolisilta tahoilta*
>
> *Maahanmuuttovirastolla, vastaanotto- ja järjestelykeskuksilla ja säilöönottoyksiköillä on niille 1 §:n 1 momentin 1—5 kohdan sekä elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksella, työ- ja elinkeinotoimistolla ja ulkoasiainhallinnolla on niille 1 §:n 1 momentin 1 kohdan käsittelytarkoitusten mukaisten tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta välttämättömiä tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n mukaisilta tahoilta.*

Vastuunjako yhteisrekisterinpitäjien välillä

Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan, että säädettyjen rekisterinpitoon liittyvien vastuiden perusteella yhteisrekisterinpitäjyyden merkitys jää muiden viranomaisten kuin Maahanmuuttoviraston ja ulkoasiainhallinnon osalta avoimeksi. **Oikeusministeriö** esittää lausunnossaan, että rekisterinpitäjien vastuualueista säädettäisiin tarkemmin laissa. Myös **tietosuojavaltuutetun toimisto** on esittänyt, että rekisterinpitäjää koskevilta osin ehdotusta tulisi täsmentää niin, että sääntelystä kävisivät ilmi rekisterin yhteisten rekisterinpitäjien todelliset roolit ja suhteet rekisteröityihin nähden. **Valtiovarainministeriö** on puolestaan tuonut lausunnos-

saan esiin, että esityksen käsittelyssä on syytä varmistaa, että yhteisrekisterinpitäjien keskinäinen vastuunjako on riittävän selkeä, jotta myös tiedonhallinnan vastuiden määrittäminen on mahdollista. Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan pitävänsä positiivisena sitä, että yhteisrekisterinpitäjiä koskevaa 3 §:ää on tarkennettu lausuntokierroksen jälkeen. Valtiovarainministeriö on korostanut, että käsittelyssä olisi varmistettava, että toimivaltaa luovassa lainsäädännössä säädetyt lakisääteiset tehtävät yhdistettynä 3 §:ään ovat riittävän selkeät osoittamaan myös tiedonhallintaa koskevat vastuut yksiselitteisesti. Lisäksi yhteisrekisterinpitäjien tulisi suunnitella kokonaisuuden tiedonhallinta, tietoarkkitehtuuri ja tiedon käsittelyssä käytettävät järjestelmät näiden vastuiden mukaisiksi.

Sisäministeriön vastaus: Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa omaksuttaisiin käsittelytarkoitussidonnainen lähtökohta, joten lain soveltamisen näkökulmasta ei sinänsä ole merkityksellistä, missä tietojärjestelmässä henkilötietoja käsitellään. Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut huomauttamista tähän lähtökohtaan. Omaksuttu lähtökohta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tietojärjestelmiä ei voisi ja käytännössä myös tulisi hyödyntää tietovarantojen hallinnoimiseen esimerkiksi niin, että tietyn lain perusteella käsiteltävät henkilötiedot tallennetaan tiettyyn tietojärjestelmään. Ehdotettavan henkilötietolain nojalla kerätyt henkilötiedot olisivat käytännössä joko ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä (UMA-järjestelmä), kansallisessa viisumitietojärjestelmässä tai vaihtoehtoisesti jossain muussa järjestelmässä.

Unionin tuomioistuin on edellä esitetyllä tavalla linjannut, että yhteisrekisterinpitäjyys ei tarkoita sitä, että kaikki rekisterinpitäjät olisivat vastuussa kaikesta henkilötietojen käsittelystä. Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla rekisterinpitäjien vastuut ja velvollisuudet olisivat tarkasti rajattuja. Rekisterinpitäjien keskinäiset vastuut ja velvollisuudet rajautuisivat seuraavasti: Yhteisrekisterinpitäjien aineellisoikeudellinen työnjako kullekin rekisterinpitäjälle kuuluvien lakisääteisten tehtävien osalta perustuisi toimivaltaa luovaan lainsäädäntöön (LIITE 1, johon on koottu kunkin viranomaisen lakisääteiset tehtävät ehdotettavan henkilötietolain soveltamisalalla). Sisäministeriön käsityksen mukaan yksinomaan henkilötietolailla ei ole edes mahdollista luoda toimivaltaa henkilötietojen käsittelylle, koska henkilötiedon käsittelyn edellytys on, että tiedon käsittely on tarpeen tietyn tarkoituksen kannalta eli käsittelyllä on siten toimivaltaa luovan lain mukainen oikeusperusta. Mikään viranomainen ei koskaan vastaisi toisen viranomaisen toimivaltaa luovan lainsäädännön mukaisesta henkilötietojen käsittelystä. Kukin viranomainen vastaisi suoraan tietosuoja-asetuksen nojalla omassa toiminnassaan tietosuoja-asetuksen 24, 25, 30, 32—35 ja 37 artiklan mukaisista vastuista.

Tietojärjestelmien ylläpito ja siihen kuuluvat tehtävät, kuten henkilötietojen muu kuin yksittäistapauksellinen poistaminen ja luovuttaminen, keskitettäisiin kuitenkin nykytilaa vastaavasti Maahanmuuttovirastolle ja ulkoasiainhallinnolle. Nämä toimisivat myös ehdotettavan lain 6 §:n mukaisina rekisteröityjen yhteyspisteinä rekisteröidyn oikeuksien toteutumisen ja sujuvuuden turvaamiseksi "yhden luukun periaatteen" -mukaisesti. Rekisteröidyn yhteyspisteen olemassa olo ei myöskään tie-

tosuoja-asetuksen 26 artiklan 3 kohdan mukaisesti estäisi rekisteröityä käyttämästä, niin halutessaan, asetuksen mukaisia oikeuksiaan suoraan suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään. Viranomaisten keskinäisen vastuun näkökulmasta rekisteröidyn yhteyspisteen määrittämisellä ei kuitenkaan olisi merkitystä. Kukin yhteisrekisterinpitäjä vastaisi aina henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta omassa toiminnassaan. Kuitenkin vastuu niin tiedon oikeellisuudesta ja tiedon korjaamisesta päättämisestä kuin yksittäisen tiedon luovuttamisesta sekä rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta kuuluisi vain tiedon sisältöön vaikuttaneelle, käytännössä tiedon tallentaneelle, viranomaiselle. Vastuu tiedon luovutuksesta teknisen rajapinnan avulla tai katseluyhteyden avaamisesta järjestelmään olisi säädetty ehdotettavan lain 4 ja 5 §:ssä ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmän osalta Maahanmuuttovirastolle ja kansallisen viisumitietojärjestelmän osalta ulkoasiainhallinnolle.

Käytännössä järjestelmän ylläpitäjät kontrolloisivat käyttövaltuushallinnan avulla sitä, millä viranomaisella ja kenellä yksittäisellä virkamiehellä on lakisääteinen oikeus käsitellä tiettyjä henkilötietoja. Näin tietojärjestelmän ylläpitäjät tosiasiallisesti valvovat tiedon liikkumista lain soveltamisalan sisällä. Valvontaa toteutettaisiin jatkuvasti myös lokitietoja seuraamalla ja pistokokein.

Käsiteltävät henkilötiedot (7 §)

Käsiteltäviä henkilötietoja koskevaa säännöstä on pidetty lausunnoissa sinänsä varsin täsmällisenä ja tarkkarajaisena. **Oikeusministeriö** esittää lausunnossaan, että sääntelyä tulisi täsmentää sitomalla käsiteltävät tiedot kiinteämmin viranomaisten tehtäviin.

Sisäministerön vastaus: Sisäministeriö painottaa, että ulkomaalaisrekisterilain nykytilaa vastaavasti tietosisältöä koskeva pykälä ei ilmentäisi niitä tilanteita, joissa yksittäisiä henkilötietoja voi käsitellä. Henkilötietolaki itsessään ei luo toimivaltaa henkilötietojen käsittelylle, vaan henkilötietojen käsittely edellyttää aina erillistä toimivaltasäännöstä. Henkilötiedon käsittelyn tulee aina olla palautettavissa laissa olevaan toimivaltaperusteeseen, jonka pohjalta tulee arvioida mitä henkilötietoja on pidettävä toimivaltuuden käyttämisen näkökulmasta perusteltuna. Sisäministeriön tulkinnan mukaan viranomaisella ei voi koskaan olla oikeutta käsitellä henkilötietoa, jonka käsittelemiseen sillä ei ole lakiin perustuvaa toimivaltaa. Sääntelyn selkeyden vuoksi toimivaltaa luovan lainsäädännön sisältöä ei myöskään toistettaisi nyt ehdotettavassa henkilötietolaissa.

Huomiotiedot (7 §)

Oikeuskanslerinviraston lausunnossa todetaan, että perusteluissa tuodaan hyvin esille huomiotietojen käsittelyn ja sisällön asialliset, oikeudelliset rajoitukset. Viranomaisilla on sinänsä hyväksyttävä tarve huomiotietojen käsittelylle, joten oikeus siihen ja selkeät pelisäännöt tarvitaan. Lausunnossa tuodaan kuitenkin esiin, että huomiotietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on pykälän tasolla syytä vielä arvioida, sillä säännökset 7 § 2 momentin 6 kohdassa ja 15 §:n 1 momentin 4 kohdassa

ovat vielä suhteellisen yleisellä tasolla. **Eduskunnan oikeusasiamies** ei puolestaan lausunnossaan pitänyt huomiotietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä hyväksyttävänä ja oikeasuhteisena tai tietosuoja-asetuksen 5 artiklan periaatteiden mukaisena.

Maahanmuuttoviraston mukaan olisi välttämätöntä lisätä ehdotettavan lain 7 §:n 2 momentin 6 kohtaan mahdollisuus käsitellä Suomen kansalaisuutta koskevien edellytysten olemassaoloon liittyviä huomiotietoja. Maahanmuuttoviraston toimivaltaan kuuluu säännösehdotuksessa mainittujen tehtävien lisäksi myös Suomen kansalaisuuden myöntäminen, sen epääminen ja aiemmin myönnetyn Suomen kansalaisuuden menettämisestä päättäminen.

Sisäministeriön vastaus: Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin 6 kohdassa säädettäisiin uutena henkilötietoryhmänä huomiotietojen käsittelystä. Koska huomiotiedoissa voisi luonteensa vuoksi olla kysymys potentiaalisesti hyvin laajoista ihmisten yksityiselämään puuttuvista tiedoista, jotka ovat luonteeltaan epävarmoja ja joiden käsittelyyn sisältyy leimautumisen riski, tietojen käsittelyn rajaaminen perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla (PeVL 18/2012 vp, s. 4 ja PeVL 71/2014 vp, s. 2) on välttämätöntä. Näin ollen oikeus käsitellä huomiotietoja koskisi vain sellaisia tietoja, joiden voidaan olosuhteiden tai henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän joko rekisterinpitäjän toimivaltaan valvoa henkilön maahantuloa ja maassa oleskelua koskevien edellytysten olemassaoloa tai rekisterinpitäjän palveluksessa olevien työturvallisuuteen. Soveltamisalan rajaamisella ja tietosuoja-asetuksen 5 artiklan yleisillä periaatteilla, kuten tietojen tarpeellisuusvaatimuksella sekä minimoinnilla varmistettaisiin huomiotietojen käsittelyn oikeasuhtaisuus. Huomiotietoihin olisi lisäksi liitettävä arvio tietojen antajan tai tietolähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista. Huomiotietojen poistamisesta säädettäisiin erikseen. Luonteensa vuoksi huomiotietojen käsittelyn edellytyksiä tulisi tulkita suppeasti edellä mainituissa rajoissa. Huomiotieto saattaisi yksittäisessä tilanteessa olla erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluva tieto, jolloin henkilötiedon käsittelyn tulisi täyttää myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä koskevat 8 §:n mukaiset edellytykset. Sisäministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunta ei ole lausunut huomiotietoja koskevasta sääntelystä.

Huomiotietojen erityisen luonteen vuoksi sisäministeriö kuitenkin ehdottaa, että niiden asemaa korostettaisiin keskittämällä kaikki niitä koskeva sääntely omaksi momentikseen. Näin ollen sisäministeriö ehdottaa, että 7 §:n 2 momentin 6 kohta yhdistettäisiin 7 §:n 3 momenttiin.

Sisäministeriö pitää Maahanmuuttoviraston huomiota tarpeesta käsitellä Suomen kansalaisuutta koskevien edellytysten olemassaoloon liittyviä huomiotietoja perusteltuna. Suomen kansalaisuuden myöntämistä, sen epäämistä ja aiemmin myönnetyn Suomen kansalaisuuden menettämistä koskeva päätöksenteko kuuluvat maahanmuuttoviraston tehtäviin maahantuloa ja maassa oleskelua koskevaa päätöksentekoa vastaavasti. Kansalaisuuslain 33 §:n nojalla voidaan päättää, että henkilö menettää hakemuksesta tai ilmoituksesta saadun Suomen kansalaisuuden. Tämä

on mahdollista, jos henkilö on antanut sellaisen henkilöään koskevan tai muun väärän tai harhaanjohtavan tiedon, jonka tunteminen olisi johtanut Suomen kansalaisuuden epäämiseen, taikka salannut sellaisen olennaisen seikan, joka olisi vaikuttanut samalla tavoin.

Näin ollen ehdotetun 7 §:n 2 ja 3 momentit kuuluisivat seuraavasti:

7 §
Käsiteltävät henkilötiedot
———————————————————————————
Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, rekisterinpitäjä saa käsitellä henkilöstä, siltä osin kuin on tarpeen:
1) hakemuksesta, esityksestä, pyynnöstä tai ilmoituksesta taikka näiden vuoksi tehdystä tiedustelusta tai kuulemisesta ilmeneviä tietoja;
2) asian käsittely-, selvitys- ja päätöstietoja;
3) tietoja, jotka koskevat vastaanottopalveluita ja muuta vastaanottoon kuuluvaa toimintaa, edustajan yksilöinti- ja yhteystietoja sekä tietoja, jotka koskevat edustajaksi määräämistä, edustajan vapauttamista tehtävästään ja edustajantehtävän lakkaamista sekä edustajatoiminnan ohjauksessa, suunnittelussa ja valvonnassa tarvittavia tietoja;
4) tietoja siitä, milloin ulkomaalainen on sijoitettu säilöönottoyksikköön ja milloin hän on poistunut sieltä, tietoja säilöönoton järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja säilöön otettujen ulkomaalaisten asianmukaisen kohtelun turvaamiseksi sekä tietoja säilöön otettua ulkomaalaista tapaamassa käyvistä ja muista säilöönottoyksikössä vierailevista henkilöistä ja muita tapaamiseen tai vierailuun liittyviä tietoja; sekä
5) tietoa siitä, mihin kuntaan henkilö on osoitettu.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, rekisterinpitäjä saa käsitellä henkilöstä, siltä osin kuin on tarpeen, rekisterinpitäjän havaitsemia tai sille ilmoitettuja huomiotietoja, joiden voidaan olosuhteiden tai henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida liittyvän rekisterinpitäjän toimivaltaan valvoa henkilön maahantuloa ja maassa oleskelua sekä Suomen kansalaisuutta koskevien edellytysten olemassaoloa tai rekisterinpitäjän palveluksessa olevien työturvallisuuteen. Huomiotietoihin on liitettävä arvio tietojen antajan tai tietolähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.
———————————————————————————

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot (8 §)

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että säännöstä ei voi pitää täsmällisenä ja tarkkarajaisena muun muassa siitä syystä, että käsittelytarkoitukset on määritelty yleisluontoisesti. Tämän lisäksi oikeusministeriön lausunnossa kiinnitetään huomiota 8 §:n 8 kohdan mukaisia rikostuomioita ja rikkomuksia koskevien tietojen käsit-

telyyn yksityisissä vastaanottokeskuksissa ja siihen tapahtuuko käsittely tällöin viranomaisen valvonnassa ja mitkä ovat käsittelyyn sovellettavat suojatoimet.

Sisäministeriön vastaus: Maahanmuuttohallinnon alalla käsiteltäviin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely voi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille, joten niitä on suojattava erityisen tarkasti. Jotta voidaan minimoida tietoturvaan ja näiden tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä henkilön perusoikeuksille ja vapauksille, näiden henkilötietojen käsittely ja tietosisältö ehdotetaan rajattavaksi täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain tiettyihin ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 1 §:n mukaisiin välttämättömiin käsittelytarkoituksiin. Täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden näkökulmasta on haasteellista, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä kuvaa käsittelytarpeiden moninaisuus. Näiden henkilötietojen käsittely on välttämätöntä varsin useassa lain soveltamisalaan liittyvässä tilanteessa. On kuitenkin huomioitava, että viranomaisella ei voi koskaan olla oikeutta käsitellä henkilötietoa, jonka käsittelemiseen sillä ei ole lakiin perustuvaa toimivaltaa. Näin ollen yksittäistä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvaa tietoa on mahdollista käsitellä vain silloin kuin siihen on lain nojalla toimivalta. Toimivaltaa luova lainsäädäntö luo yksityiskohtaisemman sisällön pykälälle. Esimerkiksi geneettisistä tiedoista DNA-tietoa on mahdollista käsitellä vain silloin, kun on kyse perhesiteen selvittämisestä DNA-tutkimuksen avulla (UlkL 65 §). Biometrisistä tiedoista on kyse sormenjäljissä, joiden käsittelystä säädettäisiin maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 9 ja 10 §:ssä ja keräämisestä ulkomaalaislain 60 d §:ssä.

Ehdotettavassa 8 §:ssä käsittelysäännöksiä ei ole mahdollista määritellä yksityiskohtaisemmin ilman, että viranomaisten toimivaltuudet kuvataan nyt ehdotettavassa henkilötietolaissa tehtäväkohtaisesti. Sääntelytapaa, jossa toimivaltaa luovassa lainsäädännössä kuvatut tehtävät toisinnetaan henkilötietolaissa, ei kuitenkaan ole pidettävä tarkoituksenmukaisena eikä selkeänä. On kuitenkin selvää, että viranomaisella ei voi koskaan olla oikeutta käsitellä henkilötietoa, jonka käsittelemiseen sillä ei ole lakiin perustuvaa toimivaltaa.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyssä ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla olisi aina huomioitava lain 8 §:n edellytykset, myös silloin kuin sovellettavaksi tulevat esimerkiksi säännökset henkilötietojen käsittelystä alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (3 §), henkilötietojen käsittelemisestä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (11 §) tai tiedonsaantioikeudet (12 §).

Sisäministeriön arvion mukaan vastaanottokeskuksella ei ole sellaista lakisääteistä toimivaltaa, joka mahdollistaisi ehdotettavan lain 8 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisten rikostuomioita ja rikkomuksia koskevien tietojen käsittelyn. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyn osalta sovellettavaksi tulevat yleislain eli tietosuojalain 6 §:n 2 momentin mukaiset suojatoimet.

Maahanmuuttovirasto on lausunnossaan esittänyt, että vastaanottolaissa edellytettyjen vastaanottopalvelujen tarjoamiseksi rekisterinpitäjälle on taattava henkilötietojen käsittelymahdollisuudet vastaavasti kuin potilastietoja ja sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelysäännökset edellyttävät tietoja kirjattavan. Sekä potilasasiakirjoihin että sosiaalihuollon asiakirjoihin edellytetään merkittävän tarpeelliset tiedot. Ehdotettavan säännösehdotuksen 8 §:n myös terveyttä ja sosiaalipalveluita koskevien henkilötietojen käsittelyn edellytyksenä on välttämättömyys.

Sisäministeriön vastaus: Vastaanottolain 13 §:n 2 momentin mukaan vastaanottopalveluista vastaavan vastaanottokeskuksen järjestämiin vastaanottopalveluihin kuuluvat majoitus, vastaanotto- ja käyttöraha, sosiaalipalvelut, terveydenhuoltopalvelut, tulkki- ja käännöspalvelut sekä työ- ja opintotoiminta siten kuin tässä luvussa säädetään. Lain 25 §:ssä säädettään tarkemmin sosiaalipalveluiden järjestämisestä ja lain 26 § terveydenhuoltopalveluiden järjestämisestä. Ehdotetun lain 8 §:n 5 kohta koskee terveyttä koskevia tietoja 6 kohta sosiaalipalveluita koskevia tietoja. Tietojen käsittely on perustuslakivaliokunnan edellyttämän lausuntokäytännön mukaan sidottu välttämättömyyteen tiettyjen 1 §:n 1 momentissa säädettyihin tarkoituksiin. Näiden tietojen sallittuihin käsittelytarkoituksiin tarkoituksiin kuuluvat myös kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanotto.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulee merkitä potilasasiakirjoihin potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöt voivat käyttää potilastietoja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 12 §:n edellyttämällä tavalla, mutta silloin kun tietoja luovutetaan muille vastaanottokeskuksen työntekijöille, luovuttamiskynnyksen tuleekin olla korkeampi näiden henkilötietojen arkaluonteisuus huomioiden. Muiden kuin terveydenhuoltopalveluiden työntekijöiden osalta tällainen henkilötietojen käsittely tulee rajata vain työtehtävien hoitamiseksi välttämättömään käsittelyyn.

Sormenjälkitietojen käsittely (9 ja 10 §)

Oikeusministeriön lausunnossa kiinnitetään huomiota näiden pykälien vaikeaselkoisuuteen. Tämän lisäksi lausunnossa huomautetaan, että biometrisiä tietoja koskeva käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. Lausunnossa esitetään, että sääntelyä tulisi rajata liittämällä siihen rajoituksia ja erityisiä suojatoimia, kun on kyse sormenjälkien käyttämisestä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Ulkomaalaislain 131 §:n perusteella tallennettujen sormenjälkien osalta oikeusministeriö kehottaa lausunnossaan huomioimaan, että kyseisiä tietoja voidaan käyttää vain sellaiseen tarkoitukseen, jolla on kiinteä yhteys alkuperäiseen keräämis- ja tallentamistarkoitukseen.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö tuo esiin, että sormenjälkiä koskevaan sääntelyyn ei ehdoteta muutoksia suhteessa voimassaolevaan ulkomaalaisrekisterilakiin paitsi siltä osin, kun tarve teknisille muutoksille on välttämätöntä käyttötarkoitussidonnaiseen sääntelytekniikkaan siirtymisen myötä. Kyseiset pykälät on säädetty aikanaan ulkomaalaisrekisterilakiin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Sormenjälkiä koskevan sääntelyn uudistamisen tarve on valmistelussa tunnistettu, mutta biometrisiin tunnisteisiin liittyvän laajemman kokonaisarviointitarpeen johdosta kokonaisuus on tarkoituksenmukaisinta arvioida erikseen.

Henkilötietojen käsittely muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa (11§)

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että säännöstä voi pitää suurelta osin täsmällisenä lukuun ottamatta 11 §:n 2 momentin erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaa käsittelyä, johon liittyvät vastaavat epätäsmällisyyden ongelmat kuin 8 §:ään.

Sisäministeriön vastaus: Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:ssä säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lain soveltamisalan piirissä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelystä muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa säädettäisiin niiden käsittelyn riskiperustaisuus huomioiden rajoittavasti erikseen ehdotettavan 11 §:n 2 ja 3 momentissa. Näin ollen käsittely muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa olisi mahdollista vain, mikäli se on välttämätöntä 1 momentissa yksilöidyissä käsittelytarkoituksissa. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyssä olisi aina huomioitava ehdotettavan lain 8 §:n edellytykset. Sisäministeriö toistaa 8 §:n osalta lausumansa siitä, että viranomaisella ei voi koskaan olla oikeutta käsitellä henkilötietoa, jonka käsittelemiseen sillä ei ole lakiin perustuvaa toimivaltaa. Huomioiden käsittelylle asetetut rajoitukset, käsittely on oikeasuhtaista tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan tarkoittamalla tavalla.

Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain soveltamisalalla henkilötietojen käsitteleminen muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen asettuu näin hyvin lähelle alkuperäistä käsittelytarkoitusta. Sääntely on arvioitu tarpeelliseksi rekisteröidyn edun ja oikeuksien turvaamiseksi varmistamalla tiedon liikkuminen hänen asioitaan käsittelevien toimijoiden välillä. Myös henkilötietojen alkuperäisen keräämistarkoituksen sekä myöhemmän käsittelytarkoituksen välinen asiayhteys puoltaa valittua sääntelyratkaisua. Tavoitteena on toteuttaa lähtökohtaa, jonka mukaan samat tiedot tarvitsisi luovuttaa viranomaiselle vain kerran.

Suomen Punainen Risti on lausunnossaan nostanut esille, että vastuunmäärittämisasetuksen (EU N:o 604/2013) 34 artiklan 7 kohdan nojalla " [v]aihdettuja tietoja saa saadaan käyttää ainoastaan 1 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin. Kussakin jäsenvaltiossa tietoja voidaan toimittaa niiden luonteen ja vastaanottavan viranomaisen toimivallan mukaan ainoastaan niille viranomaisille ja tuomioistuimille, joiden tehtävänä on: a) hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion

määrittäminen; b) kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittely; c) tämän asetuksen mukaisten velvollisuuksien täytäntöönpano." Suomen Punaisen Risti toteaa lausunnossaan, että ehdotetun lain 11§:n mukaan myös muiden kuin vastuunmäärittämisasetuksen mukaisten tahojen olisi mahdollista saada kyseisiä tietoja.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriön käsityksen mukaan vastuunmäärittämisasetuksen sovellettavuus määräytyy suoraan asetuksen nojalla, eikä asetuksen säännöksiä voida rajoittaa kansallisella sääntelyllä. Sisäministeriö korostaa, että viranomaisella ei voi olla oikeutta käsitellä henkilötietoa, jonka käsittelemiseen sillä ei ole lakiin perustuvaa toimivaltaa. Näin ollen muilla kuin vastuunmäärittämisasetuksen 34 artiklan 7 kohdassa mainituilla tahoilla ei voi olla lakiin perustuvaa toimivaltaa käsitellä vastuunmäärittämisasetuksen 34 artiklan mukaisia tietoja.

Tiedonsaantioikeus (12 §)

Suomen asianajajaliitto on pitänyt lausunnossaan ehdotetun maahanmuuttohallinnon henkilötietolain tiedonsaantioikeuksia poikkeuksellisen laajoina. Myös **eduskunnan oikeusasiamies** on lausunnossaan asettanut kyseenalaiseksi sääntelyn avoimuuden ja väljyyden erityisesti arkaluonteisten henkilötietojen osalta.

Kansaneläkelaitos huomauttaa lausunnossaan, että ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:ssä säädettäisiin, että kyseisen lain mukaisella rekisterinpitäjällä olisi oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia välttämättömiä henkilötietoja, kuten kohdan 5) mukaisia terveyttä koskevia tietoja, ja tätä kautta myös mahdollisuus saada niitä 12 §:n 1 momentin nojalla välttämättömyysperusteella esimerkiksi Kelalta. Kela katsoo sääntelyn jäävän 8 ja 12 §:ien osalta liian yleiselle tasolle ja olevan ainakin jonkinasteisessa ristiriidassa yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa tarkoitetun tietojen minimointia koskevan periaatteen kanssa. Tällainen tietojensaantioikeuden laajentaminen ja välttämättömyyskriteerin täyttymisen arvioiminen ei ole ongelmatonta tietojenluovuttajan näkökulmasta.

Kansaneläkelaitos esittää lisäksi lausunnossaan, että selvyyden vuoksi ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 12§:n 2 momentin 5 kohdassa olisi kuitenkin hyvä erikseen mainita myös toimeentulotukitiedot, kuten nykyisessä ulkomaalaisrekisterilain 8 §:n säännöksessä.

Sisäministeriön vastaus: Ehdotettavassa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa tiedonsaantioikeutta on rajattu paitsi yksilöimällä tiedonsaantiin oikeutetut tahot ja sitomalla oikeus tiedonsaantiin näiden lakisääteiseen toimivaltaan, myös välttämättömyysedellytykseen tietyissä soveltamisalan mukaisissa käyttötarkoituksissa ja vain yksilöityjen tietosisältöjen, käyttötarkoitusten ja tiedonluovuttajien osalta tarpeellisuusedellytykseen. Näin ollen kyse ei ole Kansaneläkelaitoksen esittämällä tavalla tiedonsaantioikeuden laajentamisesta nykyisestä. Koska sääntelyä on rajattu perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla, sisäministeriön näkemyksen mukaan tiedonsaantioikeudet eivät ole asianajajaliiton tai oikeusasiamiehen esittä-

mällä tavalla liian avoimet tai laajat. Arkaluonteisten tietojen osalta tulee huomioida, että myös ehdotettavan lain 8 §:n mukaiset säännökset oikeudesta käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tulevat sovellettavaksi myös tiedonsaantioikeuksien suhteen.

Sisäministeriö katsoo, että toimeentuloa koskevia tietoja ei voida lisätä ehdotettavan lain 12 §:n 2 momentin 5 kohtaan, sillä kyseiset tiedot ovat välttämättömiä Maahanmuuttoviraston lakisääteisen toimeentuloedellytyksen selvittämistehtävän toteuttamiseksi. Näin ollen Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada kyseiset tiedot 12 §:n 1 momentin nojalla.

Työ- ja elinkeinotoimisto esittää lausunnossaan, että sen asiakaspalvelunäkökulmasta tiedonsaanti on tärkeää säilyttää nykyisessä laajuudessaan ja myös ehdotettavan lain 1§:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset kansalaisuustiedot ovat sille tarpeellisia.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö huomauttaa, että ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 12 §:ssä ei säädetä rekisterinpitäjien välisestä tiedonluovutuksesta, kun liikutaan kyseisen lain 1 §:ssä määritellyn soveltamisalan piirissä. Työ- ja elinkeinotoimistot toimisivat ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 3 §:n mukaisena rekisterinpitäjänä silloin, kun ne käsittelevät henkilötietoja tehdessään ulkomaalaislain 73 §:n mukaisen osapäätöksen työntekijän oleskelulupahakemukseen ja päättäessään ulkomaalaislain 187 §:n nojalla työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä pidättäytymisestä. Silloin kun on kyse työ- ja elinkeinotoimistojen muista tehtävistä, niiden tiedonsaantioikeuksista säädetään laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012). Lain soveltamisalan piirissä on kyse 11 §:n mukaisesta tietojen käyttämisestä muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen.

Rikosseuraamuslaitos toteaa lausunnossaan, että ehdotettavan lain 12 §:n 2 momentin 10 kohdassa lueteltuihin Rikosseuraamuslaitokselta saataviin tietoihin sisältyy oikeus saada potilastietoja vankilasta vapautuvien ja suoraan säilöönottoyksikköön tai vastaanottokeskukseen tulevista henkilöistä. Rikosseuraamuslaitos toteaa, että näiden tietojen osalta oikea viranomainen olisi Vankiterveydenhuollon yksikkö, joka kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) alaisuuteen.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö pitää Rikosseuraamuslaitoksen huomautusta perusteltuna. Potilastiedot on syytä poistaa ehdotettavan lain 12 §:n 2 momentin 10 kohdasta. Potilastiedot on lisätty kohtaan säilöönottoyksiköiden pyynnöstä, koska esimerkiksi tarttuvilla taudeilla tai henkilön päihdeongelmalla voi olla vaikutusta säilön muiden asiakkaiden terveydentilaan ja turvallisuuteen tai yksiköiden työntekijöiden työturvallisuuteen. Sisäministeriössä asiaa on arvioitu uudelleen ja todettu, että tältä osin potilastiedot ovat välttämättömiä tietoja, joiden tiedonsaanti perustuu 12 §:n 1 momenttiin.

Näin ollen 12 §:n 2 momentin 10 kohta kuuluisi seuraavasti:

10) Rikosseuraamuslaitokselta muiden kuin oleskelulupaa hakevien yhteystiedot, olinpaikka ja vapautumispäivä, jos niillä on merkitystä lapsen edun arvioinnissa tai sen arvioinnissa, onko henkilö kykenevä huolehtimaan toisesta henkilöstä kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämiseksi;

Lisäksi **Rikosseuraamuslaitos** huomauttaa lausunnossaan, että maahanmuuttohallinnolla on Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin mukaan mahdollisuus saada Rikosseuraamuslaitokselta erilaisia rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyviä tietoja ja muun muassa tietoja erilaisten täytäntöönpanon aikana tapahtuvien rikkomusten sisällöstä, joten maahanmuuttohallinnolla tulisi olla omassa laissaan mahdollisuus käsitellä tällaisia tietoja. Rikosseuraamuslaitos katsoo, että ehdotettavan lain 8 §:n 8 kohdan rikostuomioiden ja rikkomusten määritelmää tulisi täsmentää, jotta maahanmuuttohallinnolla olisi oikeus käsitellä myös seuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä ja seuraamusten aikaisia tietoja.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriön näkemyksen mukaan rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvissä tiedoissa on kyse rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvistä henkilötiedoista. Näin ollen 8 §:n 8 kohdan täydentäminen Rikosseuraamuslaitoksen ehdottamalla tavalla ei ole tarpeen.

Verohallinto on todennut lausunnossaan, että ehdotettavan lain 12 §:n 1 momenttiin ei sisälly nykytilaa vastaavasti poliisihallituksen tai poliisin tiedonsaantioikeutta. Lisäksi Verohallinnon lausunnossa todetaan, että ulkomaalaislakiin ehdotetun säännöksen nojalla työ- ja elinkeinotoimistoilla sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla ei olisi oikeutta saada oikeushenkilöä koskevia tietoja verohallinnolta. Verohallinto esittää lausunnossaan, että ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 12 §:ssä tulisi säätää tiedonsaantioikeuksista niin luonnollisten henkilöiden kuin oikeushenkilöiden osalta.

Sisäministeriön vastaus: Poliisihallinnolla ei enää ole verohallinnon lausunnossa viitatun ulkomaalaisrekisterilain 8 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaisia tehtäviä, joihin se tarvitsisi verohallinnon tietoja. Hallituksen esityksellä (HE 64/2016 vp) poliisin hoitamat ulkomaalaislupa-asiat on siirretty Maahanmuuttovirastolle vuoden 2017 alusta.

Verohallinto on aiemmassa lausunnossaan nostanut esille, että ulkomaalaislaissa ei säädetä riittävän yksityiskohtaisesti niistä tehtävistä, joiden toteuttamiseksi työ- ja elinkeinotoimistot tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset tarvitsisivat oikeushenkilöitä koskevia Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön tietoja. Näin ollen niiden tiedonsaantioikeudesta ei voida säätää maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiesityksessä. Työntekijän ja yrittäjän oleskelulupaa koskevien säännösten uudistamistarpeita on tarkoitus tarkastella myöhemmin erikseen.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan ehdotettava maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki koskee tietosuoja-asetuksen tavoin pelkästään luonnollisten henkilöiden henkilötietoja. Tämän takia esityksessä ehdotetaan säädettävän erikseen ulkomaalaislain 212 a §:ssä Maahanmuuttoviraston tiedonsaantioikeuksista oikeushenkilöiltä.

Verohallinnon lausunnossa kiinnitetään lisäksi huomiota siihen, että säännöksestä ei käy ilmi, millä perusteella tai mitä käyttötarkoituksia koskisi ristiriitaisiksi epäiltyjen tietojen selvittämistä varten tarvittavat sivullisia koskevat tiedot, ts. muita kuin oleskelulupaa hakevia henkilöitä koskevat tulo- ja varallisuustiedot. Myös **Suomen Punainen Risti** on kiinnittänyt huomiota kyseisen 12 §:n 2 momentin 7 kohdan tiedonsaantioikeuteen varallisuus- ja tulotiedoista Verohallinnolta. Punainen Risti painottaa lausunnossaan, että etenkin lasten ja haavoittuvassa asemassa olevien perheenjäsenten ja sukulaisten saattaminen samaan maahan on tärkeää ja tulee tutkia aidosti lapsen edun näkökulmasta ilman taloudellisen aspektin korostamista.

Sisäministeriön vastaus: Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 12 §:n 2 momentin 7 kohdassa on kyse eri tarkoituksia varten kerättävistä tiedoista, joita ei tule yhdistää toisiinsa. Ensinnäkin kohdassa on kyse vastuunmäärittämisasetuksen edellyttämistä tiedoista ja toisaalta Maahanmuuttoviraston muiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseen kuuluvista tiedoista, kuten ristiriitaisten tietojen selvittämisestä. Kyse ei siis ole Verohallinnon esittämällä tavalla sivullisia koskevista tiedoista, vaan eri käyttötarkoitukseen tarvittavista tiedoista. Vastuunmäärittämisasetuksen edellyttämä arviointi tulee pohjata komission laatimiin vakiolomakkeisiin, joiden tarkoituksena on helpottaa lasten ja riippuvuussuhteessa olevien henkilöiden tunnistamista. Näissä lomakkeissa valtion on ilmoitettava onko alustavaa näyttöä siinä valtiossa oleskelevan henkilön osalta muun muassa "*aineellisista valmiuksista huolehtia hakijasta*". Kyse ei siis ole Punaisen Ristin esittämällä tavalla kansallisesta valinnasta ohjata arviointia taloudellisista lähtökohdista käsin.

Joutsenon vastaanottokeskus on lausunnossaan tuonut esiin tarpeen saada ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toimintaa varten uhrin suojaamiseksi, auttamistoimien järjestämiseksi sekä työturvallisuuden takaamiseksi poliisilta tietoja tai arvioita siitä, kohdistuuko uhriin jonkun henkilön tai henkilöiden taholta turvallisuusuhkaa tai siitä, kuinka vakavasta uhasta tai vaarallisista henkilöistä on mahdollisesti kysymys. Joutsenon vastaanottokeskus on lisäksi pitänyt ongelmallisena sitä, että nykyisen vastaanottolain 58§:n mukaisesta nimenomaisesta tiedonsaantioikeussäännöksestä yksityiseltä palvelun tuottajalta on luovuttu esitetyssä säännöskokonaisuudessa. Joutsenon vastaanottokeskuksen mukaan ihmiskaupan uhrin auttamistoimia voivat toteuttaa niin yksityiset kuin julkiset palveluntuottajat. Tämän vuoksi tiedonsaantioikeudesta yksityiseltä palveluntuottajalta tulisi jatkossakin säätää nimenomaisesti erikseen.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriön arvion mukaan Joutsenon vastaanottokeskuksella ei ole sellaista lakisääteistä toimivaltaa, joka mahdollistaisi edellä mainittujen tietojen käsittelyn. Sisäministeriö katsoo, että sikäli kuin vastaanottokeskus jär-

jestää lakisääteiset ihmiskaupan uhrin auttamistoimet hankkimalla ne yksityiseltä tai julkiselta palveluntuottajalta, kyseinen palveluntuottaja käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjänä toimivan vastaanottokeskuksen lukuun. Sisäministeriön näkemyksen mukaan kyse on tällöin henkilötietojen käytöstä rekisterinpitäjän omassa toiminnassa. Näin ollen tiedonsaantioikeudesta yksityiseltä palveluntuottajalta ei ole tarpeen säätää erikseen.

Tiedon luovuttaminen (13 §)

Oikeusministeriön lausunnossa todetaan, että sääntely on varsin yleisluontoinen, eikä siitä selviä, kuka rekisterinpitäjistä tekee päätöksen tiedon luovuttamisesta. Tämän lisäksi lausunnossa kehotetaan selkeyttämään 13.3 §:a siten, että siitä käy paremmin ilmi, että pykälää ei sovelleta sormenjälkiin.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö on pyrkinyt ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain valmistelussa purkamaan kaksinkertaista tiedonluovutusta koskevaa sääntelyä, sillä perustuslakivaliokunnan mukaan kaksinkertaista tiedonluovutusta koskeva sääntely johtaa raskaaseen sääntelyrakenteeseen ja on omiaan synnyttämään tulkintaongelmia, vaikka se ei sellaisenaan ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista (PeVL 71/2014 vp, s. 3/I). Ehdotettavassa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa kaksinkertaista tiedonluovutussääntelyä purettaisiin säätämällä tiedonsaantioikeudesta. Tätä lähtökohtaa puoltaa se, että kyse on tiedonsaajan oikeudesta saada henkilötietoja. Tiedon saajalla on myös asiantuntemus tarvitsemiensa tietojen sisällön ja käsittelytarkoituksen suhteen. Tämän lisäksi tiedonsaantioikeus on valittu lähtökohdaksi myös yleislain tasolla, sillä valtiovarainministeriön ehdottaman tiedonhallintalain (HE 284/2018) teknistä rajapintaa ja katseluoikeutta koskevat säännökset pohjautuisivat vastaanottajan laissa säädettyyn tiedonsaantioikeuteen. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa on kuitenkin huomioitu salassapitosäänteIyn murtamisen tarve ehdottamalla säädettävän yleisellä tasolla tiedonluovutuksesta vastaanottajan tiedonsaantioikeuksiin nojautuen. Tiedonluovutuksesta olisi kuitenkin edelleen tarpeen säätää ottaen huomioon ne edellytykset, jotka salassapidon murtavalle sääntelylle on julkisuuslain 29 §:ssä asetettu.

Kukin rekisterinpitäjä päättäisi itsenäisesti tietojen luovuttamisesta rekisterinpitäjän vastuun nojalla. Yhteisrekisterinpitäjyys ei loisi oikeutta luovuttaa kaikkia lain soveltamisalan piiriin kuuluvia tietoja, vaan kukin rekisterinpitäjä voisi luovuttaa ainoastaan sellaisia tietoja, joita kyseinen viranomainen on toimivaltainen käsittelemään ja joista se rekisterinpitäjänä vastaa. Tämän lisäksi Maahanmuuttovirastolle ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmän ylläpitäjänä ja ulkoasiainhallinnolle kansallisen viisumitietojärjestelmän ylläpitäjänä on keskitetty vastuu ehdotettavan tiedonhallintalain mukaisesta muiden kuin yksittäisten henkilötietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla tai katseluyhteyden avaamisesta järjestelmään. Sisäministeriön näkemyksen mukaan sääntely huomioi kunkin yksittäisen rekisterinpitäjän oikeuden luovuttaa tarvittaessa toimivaltaansa kuuluvia yksittäisiä

tietoja ja järjestelmien ylläpitäjien mahdollisuuden luovuttaa muita kuin yksitäisiä tietoja.

Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:n 3 momentin mukaan, mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske oleskeluluvan, oleskelulupakortin tai oleskelukortin hakijalta taikka muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan hakijalta otettuja sormenjälkiä, ellei muualla laissa toisin säädetä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan säännöksestä käy selvästi ilmi, ettei sormenjälkiä voi luovuttaa ehdotettavan 13 §:n nojalla. Sormenjälkien käsittelystä säädettäisiin erikseen ehdotettavan lain 9 ja 10 §:ssä.

Verohallinto on esittänyt lausunnossaan, että lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva sääntely olisi päällekkäinen ja mahdollisesti rajoittaisi muualle lainsäädäntöön sisältyviä tiedonsaantioikeuksia tavalla, mitä ei ole arvioitu tiedonsaantiin oikeutetun tahon näkökulmasta. Erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan tiedonsaantisääntelyn sijoittaminen tiedonsaajatahoa koskevaan lainsäädäntöön olisi käytännön toiminnan kannalta selkein vaihtoehto ja soveltuisi perustuslakivaliokunnan nykyisen käytännön mukaisiin vaatimuksiin sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (esim. PeVL 3/2018 vp, PeVL 14/2018 vp ja PeVL 48/2018 vp).

Sisäministeriön vastaus: Voimassaolevaan ulkomaalaisrekisterilain 10 §:ään verrattuna muuttuneella muotoilulla ei ole tarkoitus muuttaa tiedonsaajien oikeutta saada tietoja. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja saisi luovuttaa 1 momentissa säädetyin edellytyksin vain, jos se on välttämätöntä viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi. Luovuttamisen edellytyksiä arvioitaessa tulisi erityistä painoarvoa antaa sille, että kyseessä on erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluva henkilötieto. Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen käyttämiseen varsinaisen keräämis-ja tallettamistarkoituksen ulkopuolelle jääviin tarkoituksiin on laajojen biometrisiä tunnisteita sisältävien rekisterien yhteydessä syytä suhtautua kielteisesti. Käyttötarkoitussidonnaisuudesta voidaan tällöin tehdä vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia. Sääntely ei saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (PeVL 14/2009 vp s. 4, PeVL 14/2017 vp, PeVL 1/2018 vp). Tämä edellyttäisi suppeaa luovutussäännösten tulkintaa. Sisäministeriön näkemyksen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen luovuttamisen kynnys tulee salassapidon poistavassa säännöksessä perustuslakivaliokunnan edellä esitetty näkemys huomioiden asettaa välttämättömyyteen. Lausuntokierroksella antamassaan lausunnossa verohallinto arvioi vielä, että käytännössä sen maahanmuuttohallinnolta tarvitsemat tiedot ovat välttämättömiä sen toiminnalle.

Henkilötietojen luovuttaminen EU:n yhteisiin tietojärjestelmiin (14 §)

Oikeusministeriön lausunnossa todetaan, että sääntely on hyvin väljä, eikä siitä riittävällä tarkkuudella ilmene, mistä henkilötiedoista on kysymys ja voidaanko luovuttaa myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Sisäministeriön vastaus: Säännöksellä murretaan julkisuuslain mukainen salassapito. Säännös sisältää lisäksi informatiivisen viittauksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen V luvun mukaisen oikeusperusteen nojalla annettuihin asetuksiin, jotka ovat suoraan sovellettavaa oikeutta. Luovutettavien henkilötietojen sisältö käy ilmi näistä asetuksista ja niihin voi lukeutua myös biometrisiä henkilötietoja. Henkilötietojen luonteen takia erityisesti niiden riskiperustaisuus huomioiden asiasta ehdotetaan otettavaksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin informatiivinen viittaus, vaikka se ei asetusten säädöshierarkkinen asema huomioiden ole välttämätöntä.

Tietojen poistaminen (15 §)

Eduskunnan oikeusasiamies asetti lausunnossaan kyseenalaiseksi ovatko näin merkittävät henkilötietojen säilytysaikojen pidennykset tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisia, kun henkilön tiettyjen perustietojen säilytysaika pitenisi yhdestä vuodesta 10 vuoteen ja myös muiden henkilötietojen säilytysaika pitenisi.

Sisäministeriön vastaus: Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa mahdollistetaan henkilötietojen säilytysajoista säätäminen kansallisessa lainsäädännössä. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c ala-kohdan tietojen minimointia ja e alakohdan säilytyksen rajoittamista koskevan lähtökohdan mukaisesti henkilötietojen poistamista koskevat määräajat ehdotettavassa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa perustuisivat tarpeeseen säilyttää tietoa vain ajan, joka on tarpeen rekisterinpitäjän lainmukaisten tehtävien suorittamiseksi ja lakien noudattamisen valvomiseksi sekä perusteltua henkilön oikeusturvan kannalta.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään korostanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (PeVL 13/2017 vp, s. 6). Muun tyyppisten henkilötietojen osalta valiokunta on suhtautunut sallivammin pidempiin säilytysaikoihin (PeVL 2/2018 vp, s. 6). Tämän lisäksi perustuslakivaliokunta on käytännössään tuonut esiin, että tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (PeVL 31/2017 vp, s. 5). Henkilötietojen säilyttämiseen liittyvien riskien sekä niiden säilyttämisellä tavoiteltujen oikeusturvan varmistamisen ja identiteetin suojaamisen välillä on tehty punnintaa varsinkin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen osalta.

Henkilötietojen säilytysajoista säädettäisiin ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 15 §:ssä. Henkilön tiettyjen yksilöintitietojen sekä kansalaisuus- ja perhesuhdetietojen osalta tietojen säilytysaika pidentyisi nykyisestä, sillä maahan-

muuttohallinnossa käsiteltävien asioiden luonne huomioiden rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi on tärkeää, että merkitykselliset perustiedot säilytetään riittävän pitkään, jotta voidaan suojata henkilön identiteettiä esimerkiksi estämällä useamman henkilöllisyyden syntyminen viranomaisten rekistereihin. Samoin muiden henkilötietojen ja henkilöön liittyvien asioiden tietojen osalta tietojen säilytysaika pidentyisi nykyisestä, kun tietojen poistamisen määräaika laskettaisiin oleskeluluvan päättymisen tai viimeisimmän vireillä olleen asian mukaan. Myös tämän säännöksen tavoitteena on ollut turvata rekisteröidyn oikeusturvaa säilyttämällä hänen asioistaan yhtenäinen kokonaisuus ilman ajallisia aukkoja, koska tällä voi olla merkitystä hänen myöhemmän asiansa käsittelyn kannalta.

Arkaluonteisten tietojen osalta säilytysaikoja on pyritty lyhentämään perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti sitomalla niiden säilytysajat vain välttämättömään. Säännöksen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot poistettaisiin heti kun ne olisivat käyneet tarpeettomiksi. Luonteensa vuoksi myös huomiotiedot poistettaisiin erillisen määräajan puitteissa kuuden kuukauden kuluttua tiedon merkitsemisestä.

Sisäministeriö huomauttaa lisäksi, että professori Voutilainen totesi perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa, että tietojen poistamisesta esitettyä pykälää voidaan pitää asianmukaisena. Myöskään perustuslakivaliokunta ei ole kiinnittänyt lausunnossaan huomiota tietojen poistoaikoihin.

Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen (19 §)

Suomen asianajajaliiton lausunnon mukaan rekisteröidyn rajoitusoikeuden poistamiselle ei ole esitetty asiallisia perusteluita. Lausunnon mukaan tietosuoja-asetuksessa ei todeta, että kyseistä voitaisiin kokonaan poistaa, vaikka sitä voidaankin tietyin edellytyksin rajoittaa. Viittaus maahanmuuttohallinnon menettelyiden perustumisesta lakiin ei lausunnon mukaan osoita rajoittamisen olevan välttämätöntä tai oikeasuhtaista. Asianajajaliitto toteaa lausunnossaan, että välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta ei esityksessä millään tavoin perustella, eikä perusteluissa tehdä minkäänlaista punnintaa yksilön ja julkisen vallan intressien välillä.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriön vastaus: Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä. Rekisteröidyn oikeutta rajoittaa rekisterinpitäjän toteuttamaa henkilötietojen käsittelyä ei kuitenkaan sovellettaisi tässä laissa säädettyyn henkilötietojen käsittelyyn. Rekisteröidyn oikeutta voidaan rajoittaa tietosuoja-asetuksen 23 artiklan jäsenvaltioille jättämän liikkumavaran puitteissa. Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan h ja i alakohdan nojalla on mahdollisuus kansallisella lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa myös artiklassa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata niin julkisen vallan käyttöön liittyvä valvonta-, tarkastus- ja sääntelytehtävä kuin rekisteröidyn suojelu tai muille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Tällöin

lainsäädäntötoimenpiteissä on huomioitava 23 artiklan 2 kohdan mukaiset erityiset säännökset. Näistä suojatoimista on erityisten henkilötietoryhmien osalta säädetty erikseen tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa.

Maahanmuuttohallinnossa rekisteröidyn rajoituspyynnön perusteena tulisi artiklassa esitetyistä neljästä eri vaihtoehdosta todennäköisesti kyseeseen vain tietojen paikkansapitämättömyys. Jos henkilötiedon käsittely rajoitettaisiin rekisteröidyn pyynnön perusteella automaattisesti siihen saakka kunnes rekisterinpitäjä on voinut varmistaa tiedon paikkansapitävyyden, olisi tiedosta riippuen mahdollista, että päätöksenteko sekä maahanmuuttohallinnossa että maahanmuuttohallinnon tietoja päätöksenteossaan käyttävässä viranomaisessa pysähtyisi varmistamismenettelyn ajaksi. Maahanmuuttohallinnon päätöksenteko perustuu lakiin. Päätöksenteossa käytettävän tiedon oikeellisuudesta varmistuminen on ratkaisevaa oikean päätöksen ja siten henkilön oikeusturvan varmistamiseksi. Maahanmuuttohallinnon menettelyille asetetut muut lakiin perustuvat vaatimukset sekä rekisteröidyn mahdollisuus käyttää muita oikeuksiaan tietojensa oikeellisuuden varmistamiseen täyttävät tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan h ja i alakohdan edellyttämät välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset rekisterinpitäjän lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi, mikä osaltaan suojaa rekisteröityä.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan henkilötietojen käsittelyn väliaikaisellakin rajoittamisella voisi olla haitallisia vaikutuksia niin henkilölle itselleen kuin viranomaisen toiminnalle. On myös rekisteröidyn etu, että hänen asiansa käsittely ei pysähdy tietojen paikkansapitämättömyyden selvittämisen ajaksi, koska rekisteröidyllä on kuitenkin mahdollisuus saada asia selvitetyksi myös käsittelyprosessin aikana. Henkilötietojen käsittelyn rajoittamisoikeus on rajattu ulos myös joistakin muista viranomaisten henkilötietojen käsittelyä koskevista säädöksistä.

Automaattinen päätöksenteko (20 §)

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan säännöksessä automatisoiduista yksittäispäätöksistä tulisi säännellä ehdotettua täsmällisemmin siitä millä perustein asioita voidaan valikoida automaattisen päätöksenteon piiriin ja ettei automaattisessa päätöksenteossa saa vaarantaa hyvän hallinnon vaatimuksia (kuuleminen ja päätöksen perusteleminen) tai asianosaisen oikeusturvaa. Tämän lisäksi perustuslakivaliokunta on nostanut lausunnossaan esille virkavastuun kohdentumisen ja algoritmien julkisuuden. Perustuslakivaliokunta on todennut, että automatisoituja yksittäispäätöksiä koskevan sääntelyn täsmentäminen lakiehdotuksen 20 §:ssä on edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan myös valtioneuvoston huomiota siihen, että automatisoituun päätöksentekoon vaikuttaa sisältyvän useita hallinnon yleislaeilla nimenomaisesti säätelemättömiä kysymyksiä. Asiasta ja oikeusministeriön valmisteluvastuulle kuuluvan hallinnon yleislainsäädännön alan sääntelytarpeesta tulee tehdä selvitys.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa painotettiin, ettei automatisoitua päätöksentekoa voi tietosuoja-asetuksen mukaan kohdistaa lapseen. Tämän lisäksi lausunnossa kiinnitettiin huomiota tietosuoja-asetuksen automatisoiduilta yksittäispäätöksiltä edellyttämien riittävien ja asianmukaisten suojatoimien puutteeseen. **Eduskunnan oikeusasiamies** asetti lausunnossaan kyseenalaiseksi, täyttääkö ehdotettu sääntely tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan vaatimukset jäsenvaltion lainsäädännöstä, jossa vahvistetaan toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Oikeusasiamies kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että säännöksessä viitattu ulkomaalaisen maahantuloa, maastalähtöä ja oleskelua sekä kansalaisuutta koskevien asioiden päätöksenteko on sen kohteena olevien henkilöiden kannalta erittäin tärkeää. Tämän lisäksi eduskunnan oikeusasiamies kyseenalaisti, voiko automatisoituun päätöksentekoon liittyvä virkavastuu tosiasiassa toteutua siten kuin perustuslain 118 §:ssä on edellytetty.

Poliisihallitus korosti lausunnossaan, että poliisin tietojen käyttö automaattisessa päätöksenteossa voi vaikuttaa negatiivisesti rekisteröidyn oikeuksiin. Tämän lisäksi Poliisihallituksen lausunnossa pohdittiin, voisiko Maahanmuuttovirasto tehdä automatisoituja päätöksiä myös niiden ulkomaalaisasioiden tietojärjestelmässä olevien tietojen pohjalta, joissa joku muu taho toimii rekisterinpitäjänä ja mikä näissä tilanteissa olisi rekisterinpitäjän vastuu.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö pitää perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitettyä kantaa selvityksen tekemisestä yleislainsäädännön alan tarpeellisuudesta kannatettavana, koska lausunnossa todetulla tavalla sääntelyn nykytila on vielä vakiintumaton. Se saattaa jättää tulkinnanvaraiseksi automaattista päätöksentekoa koskevan sääntelyn suhteen hallintolain menettelysäännöksiin.

Sisäministeriö painottaa, että myös automaattisessa menettelyssä henkilötietojen käsittelyn tulee täyttää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä koskevat ehdotettavan lain 8 §:n mukaiset edellytykset. Yleislakina tietosuojalain mukaiset erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen suojaa koskevat suojatoimet tulevat soveltuvin osin sovellettavaksi myös ehdotettavan lain mukaiseen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen turvaamiseen.

Automaattiseen päätöksentekoon soveltuvien asioiden rajaaminen

Yleislakeina hallintolaki ja hallintolainkäyttölaki tulevat aina sovellettavaksi, ellei niistä poiketa erityislainsäädännössä. Sisäministeriö painottaa, että automaattista päätöksentekoa koskevalla säännöksellä ei ole tarkoitus poiketa perustuslain 21 §:n, hallintolain tai hallintolainkäyttölain säännöksistä. Myös automaattisessa menettelyssä tehtävien ratkaisujen laatimisessa noudatetaan hyvän hallinnon mukaisia menettelyjä ja näistä automatisoiduista yksittäispäätöksistä on oikeus valittaa hallintolainkäyttölain ja siltä osin kun siitä on erikseen säädetty ulkomaalaislain mukaisesti. Oikeustilan selkeyttämiseksi voisi kuitenkin olla perusteltua täsmentää ehdotettavaa 20 §:ää viittaamalla hallintolain menettelysäännöksiin. Toisaalta si-

säministeriö suhtautuu jossain määrin varauksellisesti yleislainsäädäntöön viittaamiseen yksittäisessä pykälässä, koska tämä voi johtaa virheelliseen päätelmään siitä, että hallintolaki ei soveltuisi myös muihin ehdotettavan lain pykäliin. Viittaus hallintolakiin olisi toki mahdollista nostaa myös ehdotettavassa 2 §:ssä säädettävään suhteeseen muuhun lainsäädäntöön mutta vakiintumattomassa tilanteessa saattaisi jäädä edelleen epäselväksi muodostaako 20 § ja jos niin miltä osin poikkeuksen hallintolakiin, jonka johdosta sisäministeriö ei esitä tällaista ratkaisua.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan säännöstä voitaisiin täsmentää perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla siltä osin millaisin perustein asioita voidaan valikoida automaattisen päätöksenteon piiriin sitomalla säännös hallintolain 34 §:n 2 momentin edellytyksiin. Näin ollen päätöksen voisi tehdä täysin automaattisessa menettelyssä vain silloin, kun asian voisi ratkaista asianosaista kuulematta. Tällöin päätös voisi tulla kyseeseen pääsääntöisesti esimerkiksi silloin, kun asia ratkaistaan hakijan hakemuksen mukaisesti tai hakemus raukeaa ulkomaalaislain nojalla. Tällaisia automaattisen päätöksentekoon soveltuvia ulkomaalaislain mukaisia asiatyyppejä olisivat esimerkiksi oleskeluluvan myöntäminen opiskelun, työnteon, yritystoiminnan tai perhesiteen perusteella; oleskelulupahakemuksen raukeaminen sen johdosta, että hakija on peruuttanut hakemuksen, kuollut tai saanut Suomen kansalaisuuden, tai sen johdosta, että käsittelymaksua ei ole kohtuullisessa ajassa maksettu; oleskeluluvan tai EU-rekisteröinnin raukeaminen sen johdosta, että haltija on kuollut tai saanut Suomen kansalaisuuden; pysyvän oleskeluluvan myöntäminen; Euroopan Unionin kansalaisen tai tähän rinnastettavan oleskeluoikeuden rekisteröiminen; EU-kansalaisen perheenjäsenen, joka on kolmannen maan kansalainen, oleskelukortin myöntäminen; oleskelu- tai oleskelulupakortin uusiminen; Euroopan unionin sisäistä liikkuvuutta koskevan ilmoituksen hyväksyminen; kausityötodistuksen antaminen; Suomen kansalaisuuden saaminen hakemuksesta tai ilmoituksesta; karkottamista koskevan esityksen raukeaminen sen johdosta, että ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan.

Edellä esitetyn vaihtoehdon osalta tulisi pohdittavaksi tulisiko näin yksityiskohtainen lista sisällytettäväksi säännökseen. Sisäministeriö ei pidä tätä vaihtoehtoa kannatettavana, koska se edellyttäisi jatkuvia säännösmuutoksia ulkomaalaislain muuttuessa. Tämän lisäksi säännöksen edellytysten sitominen hallintolain 34 §:n 2 momenttiin muodostaa tarkkarajaisen ja selkeän edellytyksen automaattisen päätöksentekoon soveltuville asioille.

Lisäksi pohdittavaksi tulee, olisiko tällainen viittaus hallintolain 34 §:n 2 momenttiin yksinään riittävä rajaus vai tulisiko nyt ehdotetun säännöksen 1 momentin mukaiset rajaukset eli asian laatu, laajuus, yhdenmukainen kohtelu, lapsen etu taikka muu erityinen syy säilyttää säännöksessä kokonaan tai osittain. Sisäministeriön näkemyksen mukaan nyt ehdotetussa 20 §:n 1 momentissa säädettäväksi ehdotetut kriteerit eivät olisi välttämättömiä hallintolain 34 §:n 2 momenttiin sidottujen edellytysten lisäksi. Poikkeuksen saattaisi kuitenkin muodostaa lapsen edun varmistaminen. Tältä osin tulisi pohtia lapsia koskevien asioiden käsittelyn rajaamista automaattisen käsittelyn ulkopuolelle joko silloin kun lapsen etu sitä vaatii tai syste-

maattisesti aina, kun tilanteeseen liittyy lapsi. Sisäministeriöllä ei ole kantaa asiaan. Sisäministeriö kuitenkin huomauttaa, että ehdotetulla muotoilulla, jossa automaattiseen käsittelyyn valiokoituvat asia rajautuvat hallintolain 34 §:n 2 momentin mukaan, lapsen etu ei useimmiten edellyttäisi luonnollisen henkilön käsittelyä. Joissain tilanteissa asian käsittely automaattisessa menettelyssä saattaisi esimerkiksi käsittelyn joutuisuuden näkökulmasta ennemminkin edistää lapsen edun toteutumista. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi tilanteet, joissa vanhempi saa Suomen kansalaisuuden, jolloin myös alaikäinen lapsi saa kansalaisuuden. Tämä edellyttää kummankin vanhemman suostumusta.

Algoritmien julkisuudesta

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään kiinnittänyt huomiota ohjelmistokoodin (käsittelyalgoritmien) julkisuuteen ja edellyttänyt, että hallintovaliokunnan on myös nyt kiinnitettävä huomiota mainittuun seikkaan. Sisäministeriö yhtyy tähän näkemykseen. Nyt ehdotetussa säännöksessä julkisuuskysymys on pyritty ratkaisemaan perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla säätämällä rekisteröidyn oikeudesta saada selvitys hänelle automaattisessa menettelyssä tehdystä yksittäispäätöksestä. Tavoitteena on ollut turvata asianosaisen oikeudesta saada tieto päätöksentekoon vaikuttavista tekijöistä. Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan sanamuoto mahdollistaa tulkinnan, että kyseinen velvoite selvityksen antamiseen voisi korvata perustellun hallintopäätöksen. Sanamuotoa on siksi täsmennettävä tämän virheellisen tulkintamahdollisuuden välttämiseksi.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö esittää, että algoritmien julkisuus on taattava velvoittamalla Maahanmuuttovirasto julkistamaan automaattisessa päätöksenteossa lopulliseen päätökseen johtanut algoritmi rekisteröidylle ymmärrettävässä muodossa. Algoritmit, jotka ohjaavat automaattisessa menettelyssä olevan asian luonnollisen henkilön käsittelyyn eivät olisi julkisia. Tämä on välttämätöntä, koska Maahanmuuttoviraston toimintaedellytykset vaarantuisivat, jos yleisiin edellytyksiin, kuten nuhteettomuuteen, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä maahantulosäännösten kiertämiseen liittyvät yksityiskohtaiset algoritmit olisivat julkisia.

Tarvittaessa ylimääräisen suojakeinon tarjoaisi ehdotetussa 20 §:n 2 momentissa säädetty rekisteröidyn oikeus saada selvitys hänelle automaattisessa päätöksenteossa tehdystä yksittäispäätöksestä, jossa Maahanmuuttoviraston tulisi esittää rekisteröidylle ymmärrettävällä tavalla häneen kyseisessä yksittäistapauksessa ratkaisuun johtaneet algoritmit.

Virkavastuusta

Perustuslakivaliokunta nosti lausunnossaan esille, että automaattisen päätöksenteon perusteluissa viitataan siihen, että asiantuntijat, jotka päättävät automaattisen päätöksenteon käsittelyn säännöistä ja joilla on tosiasiallinen valta ja kompetenssi muuttaa tiettyyn päätökseen johtanutta sääntöä toimivat viranomaisessa virkavastuulla. Valiokunnan mielestä tällainen välillinen virkavastuu tehdystä päätöksestä ei ole riittävää perustuslain 118 §:n kannalta.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriön pitää perustuslakivaliokunnan ehdottamaa selvitystä kannatettavana.

Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnon sekä asianmukaisen käsittelyn turvaamisen sisäministeriö ehdottaa, että pykälään lisätään säännös, joka velvoittaa Maahanmuuttoviraston osoittamaan virkamiehen, joka vastaa asian käsittelystä automaattisessa päätöksenteossa. Sisäministeriö painottaa, että kuten Maahanmuuttovirasto on todennut lausunnossaan, automatisoidunkin päätöksenteon tilanteessa on selvää, että viranomainen vastaa mahdollisesta virheellisestä päätöksestään asianosaiselle ja rekisterinpitäjänä virheellisestä henkilötietojen käsittelystä rekisteröidylle hallinto-, vahingonkorvaus- ja tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

Kuten asiantuntijalausunnoissa on todettu, virkavastuu ei kohdennu suoraan automaattisessa menettelyssä tehtyyn päätökseen, joten vastuu täytyy sitoa tiettyyn virka-asemaan organisaatiossa. Tulee kuitenkin huomioida, että automaattiseen päätöksentekoon ohjautuvat asiat on ehdotettu rajattavaksi hallintolain 34§:n 2 momenttiin, jolloin pääosa käsiteltävistä asioista on myönteisiä tai koskee asian raukeamista. Tällöin asian ratkaisu tuskin vaarantaa yksittäisen rekisteröidyn oikeusturvaa. Ei kuitenkaan voida sulkea pois, ettei mahdollinen virheellinen menettely voisi aiheuttaa rajattuja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa on esitetty, Maahanmuuttoviraston olisi tarkistettava tekniset säännöt säännöllisesti.

Näin ollen ehdotettu 20 § voisi kuulua seuraavasti:

> *20 § Automatisoidut yksittäispäätökset*
>
> *Päätös, jonka Maahanmuuttovirasto tekee ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä, voidaan tehdä menettelyssä, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, ellei asian laatu tai laajuus, yhdenmukainen kohtelu, lapsen etu taikka muu erityinen syy muuta edellytä.*
>
> *Tässä pykälässä tarkoitetussa menettelyssä, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, noudatetaan hallintolakia (434/2003).*
>
> *Maahanmuuttoviraston on julkistettava automaattisessa päätöksenteossa lopulliseen päätökseen johtanut algoritmi. Lisäksi rekisteröidyllä on oikeus saada erillinen selvitys hänelle automaattisessa käsittelyssä tehdyn yksittäispäätöksen algoritmista.*
>
> *Maahanmuuttoviraston olisi nimettävä virkamies, joka vastaa automatisoidusta yksittäispäätöksestä.*

tai vaihtoehtoisesti pykälä voisi kuulua seuraavasti:

Päätös, jonka Maahanmuuttovirasto tekee ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmässä, voidaan tehdä menettelyssä, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, silloin kun asian saa ratkaista hallintolain 34 §:n 2 momentin nojalla asianosaista kuulematta.

Maahanmuuttoviraston on julkistettava automaattisessa päätöksenteossa lopulliseen päätökseen johtanut algoritmi. Lisäksi rekisteröidyllä on oikeus saada erillinen selvitys hänelle automaattisessa käsittelyssä tehdyn yksittäispäätöksen algoritmista.

Maahanmuuttoviraston olisi nimettävä virkamies, joka vastaa automatisoidusta yksittäispäätöksestä.

Salassapito (21 §)

Perustuslakivaliokunta on todennut, että säännöksen sisältöä ja sen suhdetta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin on välttämätöntä selkeyttää. **Eduskunnan oikeusasiamiehen** lausunnon mukaan lausuntokierroksen jälkeen lisätyn 21 §:n suhde viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 24-kohtaan jää esityksessä epäselväksi, koska maahanmuuttoon liittyvien tietojen ja asiakirjojen salassapitokynnykset ovat erilaiset. Oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan ehdotettu 21 § on soveltamisalaltaan liian laaja, jolloin osassa sen soveltamisalaan kuuluvissa asiakirjoissa vahinkoedellytys täyttyy julkisuusperiaatteen toteutumisen kannalta liian helposti.

Sisäministeriön vastaus: Salassapitoa koskeva pykälä sisältäisi tekniset muutokset suhteessa voimassa olevan ulkomaalaisrekisterilain 11 §:ssä säädettyyn salassapitoon siten, että se vastaisi käsittelytarkoitussidonnaista lähestymistapaa. Oikeusministeriön kanssa on sovittu, että salassapitoa koskevan sääntelyn keskittämiseen julkisuuslakiin ja mahdollisiin muihin muutostarpeisiin palataan myöhemmin, koska kyseessä on tarpeellinen uudistus, joka kuitenkin edellyttää perusteellisempaa jatkovalmistelua. Koska perustuslakivaliokunnan huomiota ei ole sidottu ponteen, sisäministeriö katsoo, että salassapitosäännöksen uudistaminen voidaan toteuttaa edellä esitetyllä tavalla erillisessä hankkeessa.

Tietosuojarikos (22 §)

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että lakiehdotukseen ei sisälly viittausta rikoslain 38 luvun 9 §:n tietosuojarikosta koskevaan säännökseen. Tietosuojarikosta koskevan säännöksen 1 momentin 4 kohdan mukaan rangaistavaa on säännöksessä tarkemmin yksilöity henkilötietojen käsittelyä koskevan muun lain vastainen toiminta. Myös säännöksen 2 momentti koskee henkilötietojen käsittelyä koskevan muun lain vastaista toimintaa. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mu-

kaan maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki on sellainen henkilötietojen käsittelyä koskeva muu laki, jota tarkoitetaan rikoslain 38 luvun 9 §:n 1 momentin 4 kohdassa. Lakiehdotusta on valiokunnan mukaan täydennettävä viittauksella rikoslain tietosuojarikosta koskevaan säännökseen.

Sisäministeriön vastaus: Perustuslakivaliokunnan lausunto huomioiden sisäministeriö ehdottaa, että lain 22 §:ään lisätään viittaus tietosuojarikosta koskevaan säännökseen. Näin ollen uusi 22 § kuuluisi seuraavasti:

22 § Tietosuojarikos
Rangaistus tietosuojarikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 38 luvun 9 §:ssä.

Ehdotetusta muutoksesta seuraisi muutostarve pykälänumeroinnin osalta myös ehdotettua uutta 22 §:ää seuraaviin pykäliin. Näin ollen voimaantuloa ja siirtymäsäännöksiä koskevien pykälien numerot kuuluisivat seuraavasti:

23 § Voimaantulo
24 § Siirtymäsäännös

EU-oikeudenmukaisuus

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että ei ole valtiosääntöisen tehtävänsä puitteissa arvioinut kattavasti ehdotetun sääntelyn suhdetta EU-oikeuteen, jonka johdosta hallintovaliokunnan on syytä varmistua, että ehdotettu sääntely ei ole ristiriidassa EU-oikeuden asettamien vaatimusten kanssa.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö on jo pyrkinyt arvioimaan ehdotetun maahanmuuttohallinnon henkilötietolain EU-oikeudenmukaisuutta. Lakiehdotuksessa käytettyä tietosuoja-asetuksen mahdollistamaa liikkumavaraa on määritelty liitteessä 2 esitetyllä tavalla. Tämän lisäksi liikkumavaran käyttöä on avattu yksityiskohtaisemmin esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa niiden pykälien osalta, joissa se on ollut tarpeen.

Teknisiä muutoksia

1) Ulkomaalaislain 131 §:n 2 ja 3 momentti
Sisäministeriö pyytää, että maahanmuuttohallinnon henkilötietolain valiokuntakäsittelyn yhteydessä päivitetään ulkomaalaislain 131 §:n 2 momentin viittaus ulkomaalaisrekisterilain 3 b §:ään viittaukseksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiesityksen 1. lakiehdotuksen 10 §:ään. Näin ollen 2 momentin toinen virke kuuluisi seuraavasti:

Tiedot on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä ja henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun

lain (/) 10 §:n mukaisesti tallennettavista oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta tai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten otetuista sormenjäljistä.

Samalla tulisi päivittää 3 momentin viittaus ulkomaalaisrekisterin osarekistereihin viittaukseksi maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 9 ja 10 §:n mukaisesti tallennettuihin sormenjälkiin. Näin ollen 3 momentin ensimmäinen virke kuuluisi seuraavasti:

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja sormenjälkitietoja saa verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 5 §:n mukaiseen käsittelytarkoitukseen tämän pykälän nojalla tallennettuihin sormenjälkitietoihin sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 9 §:ssä tarkoitettuun muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjahakemusta varten tallennettuihin sormenjälkitietoihin sekä 10 §:ssä tarkoitettuun oleskelulupahakemusta, oleskelulupakorttihakemusta tai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemusta varten tallennettuihin sormenjälkitietoihin.

Ehdotuksessa on huomioitu poliisin henkilötietolakia koskevassa hallituksen esityksessä HE 242/2018 vp esitetyt muutokset samaan virkkeeseen.

2) Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 2 ja 3 momentti sekä 18 §:n 2 momentti

Sisäministeriö pyytää, että maahanmuuttohallinnon henkilötietolain valiokuntakäsittelyn yhteydessä päivitetään maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiesityksen 1. lakiehdotuksen 9 §:n 2 momenttiin, 10 §:n 2 ja 3 momenttiin sekä 18 §:n 2 momenttiin sisältyvät viittaukset poliisin henkilötietolakiin, mikäli poliisin uusi henkilötietolaki tulee voimaan ennen maahanmuuttohallinnon henkilötietolakia tai samaan aikaan sen kanssa. Nyt esitettävissä päivitetyssä muotoiluehdotuksessa on huomioitu poliisin henkilötietolakia koskevassa hallituksen esityksessä HE 242/2018 vp esitetyt muutokset samoihin virkkeisiin.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 9 §:n 2 momentin 3 virke kuuluisi siten seuraavasti:

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää sormenjälkitietoja noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (/) 14 §:n 2 momenttia.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:n 2 momentin 2 virke kuuluisi siten seuraavasti:

Tietojen käyttöön oikeutetulla viranomaisella on oikeus verrata tietoja tässä pykälässä tarkoitettuihin jo tallennettuihin sormenjälkiin sekä muukalaispassi- ja pakolaisen matkustuskirjahakemusta varten otet-

tuihin sormenjälkiin ja poliisin rekisteriin ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:n perusteella tallennettuihin sormenjälkiin.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:n 2 momentin 3 virke kuuluisi siten seuraavasti:

Lisäksi tietoja saa maahantulon edellytysten selvittämiseksi verrata henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 6 §:ssä tarkoitettuihin pakkokeinolain (806/2011) mukaisiin henkilötuntomerkkeihin kuuluviin sormenjälkiin niiltä osin kuin jo rekisteröidyt sormenjälkitiedot liittyvät rikokseen, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään vuosi vankeutta.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 10 §:n 3 momentti kuuluisi siten seuraavasti:

Poliisilla on lisäksi oikeus käyttää tässä pykälässä tarkoitettuja jo tallennettuja sormenjälkitietoja noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n 2 momenttia.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 18 §:n 2 momentti kuuluisi siten seuraavasti:

Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamista koskevan pyynnön osoittamiseen poliisille sovelletaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 §:ää.

Esityksen 4. lakiehdotusta (Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta) koskevat huomiot

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa lausunnossaan, että kotoutumislain 87 §:ään tulisi lisätä perheryhmäkodit ja ELY-keskukset tahoiksi, joilta edustajat voivat saada välttämättömät tiedot.

Sisäministeriön vastaus: Työ- ja elinkeinoministeriöltä ei ehditty saada vastausta asiaan. Jos hallintovaliokunnalle sopii, niin asiaan voidaan viikon 9 aikana.

Esityksen 7. lakiehdotusta (laki turvallisuusselvityslain 25 ja 37 §:n muuttamisesta) koskevat huomiot

Suojelupoliisi on tuonut esiin, että ehdotetussa muodossaan lakiesitys rajaisi henkilöturvallisuusselvitysten laatimisessa käytettäviä tietoja. Ehdotetun sääntelyn mukaan turvallisuusselvityksissä ei saisi käyttää tietoja, joista säädetään ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 7 §:n 4 momentissa. Osa ehdotettavan 4 momentin tiedoista on voimassa olevan turvallisuusselvityslain 25 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisesti käytettävissä henkilöturvallisuusselvitysten laatimis-

ta varten. Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 7 §:n 4 momentin henkilöiden perheenjäsenten ja heidän kanssaan samassa taloudessa asuvien henkilöiden tiedot sekä heidän Suomessa olevien vastaanottajiensa henkilötiedot ovat edelleen merkityksellisiä laadittaessa turvallisuusselvityslain 25 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisia henkilöturvallisuusselvityksiä. Tiedot ovat tarpeellisia esimerkiksi kun selvitetään henkilön ulkomaansidonnaisuuksia tai varmistetaan muista tietolähteistä saatujen tietojen paikkansapitävyyttä.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö pitää Suojelupoliisin huomiota perusteltuna ja tarvetta henkilöiden perheenjäsenten ja heidän kanssaan samassa taloudessa asuvien henkilöiden sekä heidän Suomessa olevia vastaanottajiaan koskeville tiedoille ilmeisenä henkilöturvallisuusselvitysten laatimiseksi.

Ehdotettavan maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 7 §:n 4 momentin tietojen käyttöä on kuitenkin syytä rajata, koska ehdotettavan lain soveltamisalan laajentumisen myötä 7 §:n 4 momentti kattaisi jatkossa nykytilasta poiketen edellä mainitut tiedot myös 7 §:n 2 momentin muiden asiakohtien tarkoituksessa, joita ei jatkossakaan ole esitetty käytettäväksi turvallisuusselvityksen laatimiseksi. Lisäksi on syytä huomioida, että Suojelupoliisi on arvioinut, että voimassaolevan ulkomaalaisrekisterilain mukaisilla tiedoilla henkilöstä, joka ottaa ulkomaalaisen työntekijän palvelukseensa, on vain vähäinen merkitys henkilöturvallisuusselvitysten laatimisessa. Henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteitä tulisi rajata myös tältä osin.

Näin ollen turvallisuusselvityslain 25 §:ään ehdotettuja muutoksia tulisi täydentää niin, että perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet voisivat muodostua henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 7 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi myös 4 momentissa tarkoitetut henkilötiedot edellä esitetyin rajauksin. Henkilöturvallisuusselvityksen laatimiseksi voisi käyttää myös ehdotetun maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 8 §:n mukaisia tietoja edellä esitetyllä tavalla.

Näin ollen turvallisuusselvityslain 25 §:n 1 momentin 10 kohta kuuluisi seuraavasti:

> *Henkilöturvallisuusselvitys voi perustua vain sellaisiin rekisteritietoihin, jotka sisältyvät:*
> ———————————————
>
> *10) ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmään tai kansalliseen viisumitietojärjestelmään, joiden tiedoista säädetään henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (/) 7 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1 ja 2 kohdassa ja 4 momentissa siltä osin kuin on kyse 7 §:n 1 momentin tai 2 momentin 1 tai 2 alakohtaan liittyvistä perheenjäsenten, heidän kanssaan samassa taloudessa asuvien henkilöiden ja Suomessa olevien vastaanottajien henkilötiedoista sekä 8 §:ssä;*
> ———————————————

Verohallinnon huomio koskien Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) muuttamista

Verohallinto on lausunnossaan tuonut esiin, että Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 18 §:n 7 momentissa säädetään Verohallinnon oikeudesta saada tietoja ulkomaalaisrekisteristä. Säännöksen mukaan ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa tarkoitetun rekisterinpitäjän on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot ulkomaalaisrekisterissä olevan ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajasta ja palvelussuhteesta sekä elinkeinotoiminnasta (29.1.2010/719). Lain 22 §:n 4 momentin mukaan Verohallinnolla on oikeus saada tiedot salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä. Verohallinto on saanut säännöksen nojalla muun muassa ulkomaalaisrekisterin yritys- ja työntekijäkohtaisia lupatietoja verotarkastuksen käyttöön. Verohallinnon näkemyksen mukaan Verohallinnon tarvitsemien tietojen luovutus voitaisiin edelleen perustaa edellä mainittuihin verotusmenettelylain säännöksiin. Verotusmenettelyä koskeva sääntely tulisi kuitenkin korjata viittaamalla uuteen henkilötietojen käsittelyä maahanmuuttohallinnossa koskevaan lakiin.

Sisäministeriön vastaus: Sisäministeriö pitää verohallinnon huomiota perusteltuna. Verotusmenettelystä annettua lakia ei epähuomiossa kuitenkaan ole ehdotettu muutettavaksi nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä.

Riippuvuus muista esityksistä

Sisäministeriö muistuttaa, että esityksellä on riippuvuus esitykseen HE 242/2018 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi) siten, että kumpikin esitys sisältää lakiviittauksia esityksissä säädettäväksi ehdotettaviin henkilötietolakeihin. Esityksissä ehdotetut viittaukset tulisi eduskunnassa yhteen sovittaa huomioiden lakien hyväksymisen ja hyväksyttyjen lakien voimaantulon ajankohdat. Tavoitteena on, että laeilla olisi sama voimaantuloajankohta.

Sisäministeriö muistuttaa, että esityksellä on riippuvuus esitykseen HE 262/2018 vp (Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta), siten että kummassakin esityksessä ehdotetaan muutettavaksi harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1270/2010) 6 §:ää. Ehdotetut muutokset mainituissa esityksissä tulisi eduskunnassa yhteen sovittaa ottaen huomioon lakien hyväksymisen ja hyväksyttyjen lakien voimaantulon ajankohdat.

Sisäministeriö muistuttaa, että esityksellä on riippuvuus esitykseen HE 272/2018 vp (Hallituksen esitys laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi) siten, että esitys sisältää ehdotuksen ulkomaalaisrekisterilain kumoamisesta, jonka useita pykäliä kyseisessä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotetut muutokset mainituissa esityksissä tulisi eduskunnassa yhteen sovittaa ottaen huomioon lakien hyväksymisen ja hyväksyttyjen lakien voimaantulon ajankohdat.

Sisäministeriö muistuttaa, että esityksellä on riippuvuus esitykseen HE 14/2018 vp. (Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi) siten, että sillä ehdotetaan kumottavaksi HE 14/2018:ssa oleva liitelaki 37 (laki ulkomaalaisrekisteristä) ja liitelain 38:ssa (ns. vastaanottolaki) olevat 52 ja 53 §.

Tämän lisäksi hallituksen esityksessä (HE 14/2018 vp) ehdotetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävien siirtoa hallituksen esityksellä maakuntien perustamiseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp) perustettaville maakunnille. Ehdotetut muutokset mainituissa esityksissä tulisi eduskunnassa mahdollisuuksien mukaan yhteen sovittaa muun muassa ottaen huomioon lakien hyväksymisen ja hyväksyttyjen lakien voimaantulon ajankohdat. Lisäksi lakiehdotusten osalta olisi varmistettava tarvittavin osin mahdollinen terminologian yhteensovittaminen eduskuntakäsittelyn aikana. Tämä tarkoittaisi käytännössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus -termin sekä työ- ja elinkeinotoimisto -termin korvaamista maakunta-termillä.

Sisäministeriö muistuttaa, että esityksellä on riippuvuus esitykseen HE 96/2018 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä) siten, että tässä esityksessä ehdotetaan kumottavaksi lain 8 luku ja muutettavaksi 87 §, joita esityksessä ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotetut muutokset mainituissa esityksissä tulisi eduskunnassa mahdollisuuksien mukaan yhteen sovittaa muun muassa ottaen huomioon lakien hyväksymisen ja hyväksyttyjen lakien voimaantulon ajankohdat.

Sisäministeriö muistuttaa, että esityksellä on riippuvuus esitykseen HE 255/2018 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttamiseksi), siten että kyseisessä esityksessä ehdotetaan käytettäväksi ulkomaalaisrekisteri- termiä, joka kumoutuu ulkomaalaisrekisterilain kumoamisen myötä.

LIITE 1: VIRANOMAISTEN TEHTÄVÄT MAAHANMUUTTOHALLINNON HENKILÖTIETO LAIN SOVELTAMISALAN PIIRISSÄ
LIITE 2: TIETOSUOJA-ASETUKSEN LIIKKUMAVARAN KÄYTTÖ MAAHANMUUTTOHALLINNON HENKILÖTIETOLAISSA

TYÖPAPERI

LIITE 1: VIRANOMAISTEN TEHTÄVÄT EHDOTETTAVAN MAAHANMUUTTOHALLINNON HENKILÖTIETOLAIN SOVELTAMISALAN PIIRISSÄ

1) ULKOMAALAISASIOIDEN ASINAKÄSITTELYJÄRJESTELMÄ
A) UMA-JÄRJESTELMÄ

MIGRI	**POLIISI**	**RAJA**
- Maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyvien asioiden käsitteleminen ja ratkaiseminen - Vastaanoton käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta. - Ilman huoltajaa olevien lasten edustajatoiminnan ohjaus, suunnittelu ja seuranta. - Säilöönottoyksikön käytännön toiminnan ohjaus suunnittelu ja valvonta. - Ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjauksesta - Kuntaanohjaaminen	- Tp-hakemusten vastaanottaminen ja rekisteröinti - Osallistuminen turvapaikkapuhutteluun - Kielteisten tp-päätösten tiedoksianto - Maastapoistamispäätösten tekeminen, tiedoksi antaminen ja täytäntöönpano - Esitykset Migrille maasta poistamiseksi - Maahantulokiellon määrääminen - Ulkomaalaisvalvonta - Kansallisen turvallisuuden suojaaminen - Kansalaisuushakemuksesta lausunto (Supo, KRP, PE) - jatkaa, mitätöi ja kumoaa viisumeita - päättää ihmiskaupan uhrin harkinta-ajan antamisesta, jatkamisesta ja keskeyttämisestä	- Tp-hakemusten rekisteröinti - Pääsyn epäämis- ja käännyttämispäätösten tekemine - Maastapoistamispäätösten tekeminen ja täytäntöönpano - Maahantulokiellon määrääminen - Ulkomaalaisvalvonta
VOK	**JÄKE**	**SÄILÖ**
- Sen asiakkaaksi rekisteröidyn kv. suojelua hakevan tai tilapäistä suojelua saavan vastanottopalveluiden sekä ihmiskaupan uhreille tarkoitettujen auttamistoimien suunnittelu, järjestäminen, toteuttaminen ja seuranta - Auttamisjärjestelmän ylläpitäminen - Ilman huoltajaa olevan lapsen edustajatoiminnan käytännön hallinnointi - Hakemus ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan määräämisestä	- Vastaa maahantulijoiden rekisteröinnistä, jos maahantulijoiden määrä on poikkeuksellisesti niin suuri, ettei maahantulon edellytysten selvittäminen ja maahantulijoiden rekisteröinti tavallisessa menettelyssä ole mahdollista. - Sen asiakkaaksi rekisteröidyn kv. suojelua hakevan tai tilapäistä suojelua saavan vastanottopalveluiden sekä ihmiskaupan uhreille tarkoitettujen auttamistoimien suunnittelu, järjestäminen, toteuttaminen ja seuranta - Ilman huoltajaa olevan lapsen edustajatoiminnan käytännön hallinnointi - Hakemus ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan määräämisestä	- Ulkomaalaisten säilöönoton järjestäminen, suunnittelu, toteuttaminen ja seuranta.
ULKOASIAINHALLINTO	**ELY-KESKUS**	**TE-TOIMISTO**
- Ensimmäistä oleskelulupaa koskeva hakemus jätetään ulkomailla Suomen edustustolle (UlkL 69 §), joka vireyttä hakemuksen - Edustustot keräävät biometrisia tunnisteita henkilöllisyyden varmistamiseksi - Edustustot antavat päätöksiä tiedoksi ulkomailla (UlkL 206.3 §) - Protokollaluvat (UlkL 69 § 3 mom) - Laissez-Passer -document AHA-järjestelmässä: ETD-päätökset (Emergency Travel Document)	- Kuntaanohjaaminen - yrittäjän oleskeluluvan osa-päätös .	- työntekijän oleskeluluvan osa-päätös - työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä pidättäytyminen

B) HENKILÖKORTTI- JA PASSITIETOJÄRJESTELMÄ (Heko-Passi)

MIGRI	**UM**
- Muukalaispassi- ja pakolaisen matkustusasiakirjatietojen hallinnointi (myöntäminen, peruuttaminen, rauettaminen yms.)	- Edustusto päättää Maahanmuuttovirastoa kuultuaan väliaikaisen muukalaispassin myöntämisestä ulkomailla olevalle ulkomaalaiselle (UlkL 139 §)

2) KANSALLINEN VIISUMITIETOJÄRJESTELMÄ

ULKOASIAINHALLINTO	**MIGRI**	**POLIISI**
- Konsuli- ja maahantuloasiat sekä edustustojen sekä kansalaisten neuvonta ja ohjaus	- Viisumeiden mitätöinti ja kumoaminen (esim. rikosperusteinen käännyttäminen) (- *tarkistaa* tietoja SUVI:sta (esim. onko maassa oleskelu laillista))	- Viisumin mitätöinti tai kumoaminen (UlkL 31 §) - Päätökset viisumeiden jatkamisesta - Supon asiantuntijarooli
RAJA		
- Viisumeiden myöntäminen (UlkL 30 §) - Viisumeiden mitätöinti tai kumoaminen (UlkL 31 §)		

TYÖPAPERI

LIITE 2: TIETOSUOJA-ASETUKSEN LIIKKUMAVARAN KÄYTTÖ MAAHANMUUTTOHALLINNON HENKILÖTIETOLAISSA

Maahanmuuttohallinnon henkilötieto-laki	**Tietosuoja-asetuksessa (TSA) säädetty oikeus**	**Liikkumavaran peruste**
7 § Käsiteltävät henkilötiedot		6 art 3 kohta
8 § Erityiset henkilötiedot		6 art 3 kohta
15 § Tietojen poistaminen	5 art. Tietojen minimointi	6 art 3 kohta
16 § Virheelliseksi todettu henkilötieto	16 art. Oikeus tietojen oikaisemiseen	23 art 1 kohdan i
18 § Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen (myös TSL 34 § Rajoitukset oikeuteen tutustua tietoihin	15 art. Oikeus omiin tietoihin	23 art 1 kohdan i
19 § Oikeus käsittelyn rajoittamisen	18 art. Oikeus käsittelyn rajoittamiseen	23 art 1 kohdan h ja i
20 § Automatisoidut yksittäispäätökset	22 art. Automatisoidut yksittäispäätök-set	22 art + 23 art